

6/2016

 Finnwatch

Jäävuorta mittaamassa

Arvioita monikansallisten yritysten aggressiivisen verosuunnittelun laajuudesta Suomessa

Selvitys on tuotettu osana Finnwatchin Kestävän talouden ohjelmaa ja se on rahoitettu joukkorahoituksella. Finnwatch kiittää lämpimästi kaikkia tutkimushanketta tukeneita.

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa kymmenen kehitys-, ympäristö-, ay- ja kuluttajajärjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto, Maan ystävät ja Kuluttajaliitto.

Raportin kirjoittajat: Lauri Finér ja Henri Telkki
Taitto: Petri Clusius / Amfibi ky
Julkaisuajankohta: Marraskuu 2016
Kansikuva: David Knight, Flickr cc

Sisältö

JOHDANTO	4
1. AGGRESSIIVISEN VEROSUUNNITTELUN MÄÄRITELMÄ JA MUODOT	5
2. AIEMMAT AGGRESSIIVISEN VEROSUUNNITTELUN VAIKUTUKSIA KOSKEVAT TUTKIMUKSET	9
2.1 Tutkimusmenetelmistä ja -aineistoista	9
2.2 Julkisiin yritystietokanta-aineistoihin perustuvat tutkimukset.....	9
2.3 Salaisiin viranomaistietoihin perustuvat tutkimukset	12
2.4 Makrotalouden tilastoihin perustuvat tutkimukset.....	17
2.5 Julkisiin konsernitilinpäätöksiin perustuva arvio	19
2.6 Tietovuotoihin ja tilinpäätöksiin perustuvat tapaus tutkimukset	20
2.7 Yhteenvedo eri tutkimusmenetelmillä tehdyistä veromenetysarvioista	21
3. ARVIOITA AGGRESSIIVISEN VEROSUUNNITTELUN TALOUDELLISISTA VAIKUTUKSISTA SUOMELLE	25
3.1 Arvioinnin lähtökohtia	25
3.2 Julkisuudessa esitetyt tapauskohtaiset arviot.....	25
3.3 Valtiovarainministeriön lainajärjestelyarvion yleistäminen kaikkeen verosuunnitteluun	28
3.4 Ulkomaisten maakohtaisten arvioiden ja OECD:n globaaliarvion suhteuttaminen Suomeen	29
3.5 Toimialakohtaisen laskelman yleistäminen kaikille toimialoille	30
3.6 Yhteenvedo Suomen veromenetysarvioista	30
4. JOHTOPÄÄTÖKSET	32
5. SUOSITUKSET	33
LÄHTEET	35

Johdanto

Monikansallisten yritysten *aggressiivinen verosuunnittelu*¹ on ongelma, joka tunnustetaan yksimielisesti EU:ssa, OECD:ssa ja YK:ssa. Kymmenet tutkimukset osoittavat, että ilmiön taloudelliset seuraukset ovat mitattavat. OECD:n² maltillisen arvion mukaan monikansallisten yritysten aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa valtioille maailmanlaajuisesti yhteensä 100–240 miljardin Yhdysvaltain dollarin (75–180 miljardin euron³) vuotuiset yhteisöveromenetykset⁴. Arvio vastaa 4–10 prosenttia maailman koko yhteisöveropotista.⁵

Aggressiiviseen verosuunnitteluun voidaan puuttua lakimuutoksilla. Siksi olisi tarpeellista tietää ilmiön mittaluokka. Yksittäisiä maita koskevia vaikutusarvioita on kuitenkin tehty vain muutamissa maissa. Suomesta tällaista arviota ei ole tehty, mutta valtiovarainministeriön tammikuussa 2016 asettamassa hankkeessa pyritään kehittämään menetelmiä aggressiivisen verosuunnittelun laajuuden arvioimiseksi⁶. Hankkeessa ei ole tätä kirjoitettaessa julkaistu tutkimustuloksia.

Tässä raportissa käymme läpi aiempia kansainvälisiä sekä yksittäisiä maita koskevia tutkimuksia, joissa on selvitetty aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamia yhteisöverotappioita. Niiden varassa haarukoimme myös Suomelle aiheutuvia veromenetyksiä.

Keskitymme selvityksessämme aggressiivisen verosuunnittelun lyhyen aikavälin budjettivaikutuksiin. Ilmiöllä on kuitenkin myös muita merkittäviä seurauksia, joita käsittelemme lyhyesti.

Raportin ensimmäisessä luvussa määritellään aggressiivinen verosuunnittelu ja kuvataan, millaisia keinoja yritykset käyttävät verosuunnittelussa. Toisessa luvussa käymme läpi aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia koskevia aiempia kotimaisia sekä ulkomaisia tutkimuksia ja analysoimme niissä käytettyjä menetelmiä ja aineistoja. Kolmannessa luvussa arvioimme aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia Suomen yhteisöverotuotoihin aiempien tutkimusten varassa. Lopuksi esitämme suosituksia vaikutusarvioiden parantamiseksi ja hyödyntämiseksi.

1 Ks. aggressiivisen verosuunnittelun määritelmä luvussa 1.

2 Vuonna 1961 perustetulla OECD:lla (Organisation for Economic Cooperation and Development) eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöllä on 34 jäsenvaltiota. Jäsenvaltiot ovat lähinnä kehittyneitä länsimaita (www.oecd.org).

3 OECD:n arvio koskee vuotta 2014, mistä syystä dollarimääräinen arvio on muunnettu euroiksi vuoden 2014 valuuttakurssien keskiarvon perusteella.

4 Yhteisövero eli yhteisöjen tulovero on yhteisön verotettavasta voitosta perittävä vero, englanniksi *corporate income tax* (CIT).

5 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 81, 101, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

6 Valtioneuvoston hankerekisteri, Veropohjien rapautumista ja voittojen siirtoja ehkäisevien toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointi ja analyysin kehittäminen, <http://valtioneuvosto.fi/hanke?selectedProjectId=17520> (viitattu 7.7.2016)

1. Aggressiivisen verosuunnittelun määritelmä ja muodot

Aggressiivisessa verosuunnittelussa on kyse tarkoitushakuisista toimista, joiden ensisijainen päämäärä on verojen välttely⁷. OECD:n määritelmän mukaan verosuunnittelu on aggressiivista, kun monikansallinen yritys tekee konsernin sisäisiä järjestelyjä, joilla:

- 1) yrityksen voitot siirtyvät pois maasta, jossa harjoitetusta toiminnasta voitot ovat kertyneet, ja järjestelyjen seurauksena
- 2) yritys välttää verot kokonaan tai saavuttaa matalan verotuksen tason⁸.

OECD:n huolenaiheena oleva aggressiivinen verosuunnittelu koostuu siten kahdesta tekijästä: yritysten verojärjestelyihin perustuvasta voitonsiirrosta sekä siirrettyjen voittojen matalasta verotuksesta. Matalan verotuksen syynä on usein haitallinen verokilpailu, jonka äärimuotoa edustavat niin kutsutut verokeitit tai veroparatiisit⁹.

Voitonsiirron mahdollistavat kansainvälisen verojärjestelmän kaksi peruspilaria, siirtohinnoittelun markkinaehtoperiaate ja erillisyyhtiöverotus. Valtiot verottavat monikansalliseen yritykseen kuuluvia yksittäisiä konserniyhtiöitä, joiden keskinäisissä liiketoimissa tulisi käyttää markkinaehtoisia hintoja. Käytännössä konsernin sisällä käytävän kaupan ehdot ja konsernin juridinen rakenne määritellään emoyhtiön pääkonttorissa. Nämä päätökset puolestaan ratkaisevat, mihin maihin konsernin voitot kertyvät.

Voitonsiirtoon tähtäävät tekniikat OECD jaottelee (1) siirtohintojen optimointiin, (2) aineettoman ja muun omaisuuden, riskien ja liiketoimintojen sijoittamiseen sekä (3) konsernin

sisäisen rahoituksen järjestelyihin¹⁰. Siirtohintojen optimointi tai manipulointi on kiinteästi yhteydessä aineettoman omaisuuden, riskien ja liiketoimintojen sijoittamiseen, sillä ne vaikuttavat keskeisesti siirtohintoihin ja siihen, minne liiketoiminnan voitot siirtohintojen optimoinnin avulla kertyvät¹¹.

Matalan verotuksen taustalla ovat valtioiden laajat oikeudet päättää omista verolaeistaan. Aggressiivisessa verosuunnittelussa hyödynnetään kansallisten verolakien aukkoja ja keskinäisiä eroavuuksia, kuten eräiden maiden matalampia verokantoja sekä veropohjien epäsymmetriaa¹². Sen seurauksena siirrettyjä voittoja verotetaan kevyesti tai ei lainkaan.

Matala verotus voi perustua (1) hybridi-instrumentteihin, (2) hybridiyhteisöihin, (3) lainsäädäntöön sisältyviin mataliin verokantoihin tai (4) yritysten valtioiden kanssa sopimiin verokantoihin¹³. Hybridien verohyöty perustuu siihen, että niitä käsitellään verotuksessa eri tavalla eri maissa, jolloin esimerkiksi sijoitukselle maksettu tuotto katsotaan toisessa maassa vähennyskelpoiseksi korkomenoksi ja toisessa maassa verovapaaksi osinkotuloksi.

7 Aggressiivisen verosuunnittelun käsitteestä tarkemmin: Knuutinen R., 2015, Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015.

8 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 18, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

9 Verokeitaita tunnusmerkkeihin kuuluvat muun muassa matala verokanta maan ulkopuolella kertyneelle tulolle sekä pankkivalaisuus. Ks. OECD, 1998, Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, saatavilla osoitteessa http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en

10 Ks. järjestelyistä esim. Gravelle J., 2015, Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, s. 9–16, saatavilla osoitteessa: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf>; OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 139, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

11 Yleistä on esimerkiksi liiketoimintamallin keskittäminen eli aineettoman omaisuuden ja/tai riskien keskittäminen päämiesyhtiöön, johon kertyy myös valtaosa kannattavan toiminnan voitoista. Ks. esimerkiksi Finér L., Ylönen M., 2012, H&M veti verot kotiin, saatavilla osoitteessa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185>

12 Yritysten veropohja eli veronalaiseksi katsottavat tulot sekä verokanta eli tulosta maksettava veroprosentti päätetään kansallisesti.

13 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 140, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

Haitallinen yritysverokilpailu ja matalat verokannat

Aggressiivisen verosuunnittelun vaikutukset eivät ole kaikille maille samat. Muutamat maat ovat lähteneet mukaan haitalliseen verokilpailuun tarjoamalla veroetuja houkutelakseen yrityksiä siirtämään sinne voittojaan muista maista. Tällaiset maat hyötyvät aggressiivisesta verosuunnittelusta muiden kustannuksella.

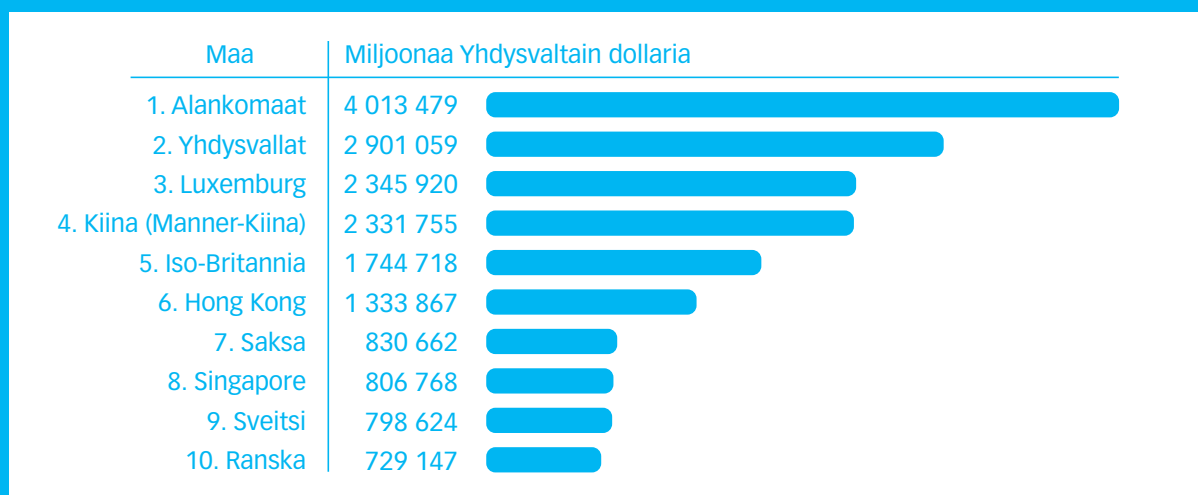
Aggressiivisen verosuunnittelun läpikulkumaat erottuvat Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n investointitilastoissa (kuva 1). Esimerkiksi Luxemburgin vastaanottamat ulkomaiset suorat investoinnit ovat yli kaksikymmenkertaiset Suomeen ja liki kolminkertaiset Saksaan verrattuna. Tosiasiallisesti valtaosa investoinneista kiertää Luxemburgin kautta vain kirjanpidollisesti.

Läpikulkuvaltiot erottuvat myös, kun tarkastellaan monikansallisten yritysten tytäryhtiöitä. Finnwatchin vuonna 2014 julkaiseman selvityksen mukaan kahdellakymmenellä suurimmalla suomalaisyrityksellä oli yhteensä 225 tytäryhtiötä Alankomaissa, Belgiassa, Luxemburgissa ja muutamassa muussa haitallista verokilpailua harjoittavassa maassa¹⁴.

Muun muassa Alankomaat ja Luxemburg tarjoavat veroetuja aineettoman omaisuuden tuottamille voitoille, vaikka niiden taustalla oleva tutkimus- ja kehitystyö olisi tehty muualla¹⁶. Siksi maihin on siirretty runsaasti aineettomia oikeuksia, joista kertyviä tuottoja verotetaan kevyesti. Aineettomista oikeuksista peritään esimerkiksi rojaltimeksuja, jotka konserniyhtiöt muissa maissa vähentävät verotettavasta tulostaan.

Erityisesti yhdysvaltalaiset teknologiayritykset ovat sijoittaneet aineettomia oikeuksia Irlannissa rekisteröityihin tytäryhtiöihin¹⁷. Verohyöty on syntynyt siitä, että Irlanti ei ole verottanut yhtiöitä, jos niitä on hallinnoitu muualta¹⁸. Irlantilaisten yhtiöiden hallinto onkin sijoitettu usein esimerkiksi Bermudan kaltaiseen veroparatiisiin, joka ei ole verottanut ulkomailla kertyneitä voittoja. Näin suuri osa voitoista on jäänyt verottamatta kokonaan ja eri Euroopan maista kertyneitä voittoja on usein verotettu alle viiden

Kuva 1 – Maailman kymmenen suurinta suorien investointien kohdemaata 2014

Lähde: IMF¹⁵

14 Finnwatch, 2014, Messinkilaattojen valtakunta. Pöytälaatikkoyhtiöiden rooli suomalaisyritysten toiminnassa, saatavilla osoitteessa: http://www.finnwatch.org/images/pdf/vero_final.pdf

15 IMF, Coordinated Direct Investment Survey (CDIS), <http://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5&sid=1390030109571> (viitattu 10.11.2016)

16 Euroopan komissio, 2014, A Study on R&D Tax Incentives: Final Report, s. 51–53, saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/28-taxud-study_on_rnd_tax_incentives_-_2014.pdf

17 Ks. esim. Ting A., 2014, iTax – Apple’s International Tax Structure and the Double Non-Taxation Issue,, s. 40–42, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2411297

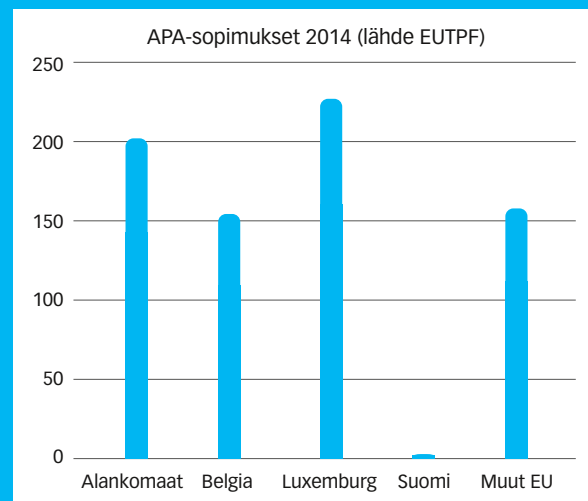
18 Toisin kuin Irlannissa, Yhdysvaltojen lainsäädännössä yhtiön verotuspaikkana ei pidetä yhtiön hallintopaikan valtiota vaan yhtiön rekisteröintivaltiota. Verosuunnittelu perustuu siis osin yritysten verotuksellisen asuinpaikan erilaiseen luonnehdintaan eri maissa.

prosentin verokannalla¹⁹. Tunnetuin esimerkki tällaisesta järjestelystä on Apple, jonka Irlannilta saamaa ennakoverosopimusta²⁰ EU:n komissio pitää kiellettyinä valtion tukena²¹. Se on vaatinut Irlantia perimään Applelta 13 miljardia euroa maksamattomia veroja vuosien 2003 ja 2014 väliseltä ajalta²².

EU-maista etenkin Luxemburg, Alankomaat ja Belgia ovat tehneet monikansallisten yhtiöiden kanssa ennakvero- ja ennakkohinnoittelusopimuksia²³, joilla on sovittu matalasta verotuksen tasosta. EU:n komissio epäilee myös niitä kielletyn valtion tuen tarjoamisesta sopimusosapuolina olleille yrityksille²⁴. Sopimusten suosiota osoittaa, että Benelux-maissa on tehty sopimuksia saman verran kuin muissa EU-maissa yhteensä (ks. kuva 2).

Ennakoverosopimukset ovat luottamuksellisia, mutta satoja sopimuksia levisi julkisuuteen niin kutsutussa LuxLeaks-tietovuodossa. Siinä selvisi, että Luxemburg on sopinut satojen ulkomaisten yritysten kanssa alle yhden prosentin verokannasta Luxemburgiin siirretyille tuotoille²⁵. Matalasta verokannasta huolimatta Luxemburgille on kertynyt sievoisat yhteisöverotutot, kun sinne on siirretty vähintään kymmenien miljardien eurojen voitot. Lisäksi

Kuva 2 – Yksipuoliset ennakkohinnoittelusopimukset EU:ssa 2014

Lähde: EU Joint Transfer Pricing Forum²⁶

Luxemburg on onnistunut luomaan työpaikkoja finanssisektorille sekä houkuttelemaan alueelleen veropalveluita tarjoavia yrityksiä²⁷. Hieman yli puolen miljoonan asukkaan Luxemburgin yhteisöverotutot vuonna 2014 olivat 2,1 miljardia euroa²⁸ eli yli puolet Suomen 4 miljardin yhteisöveropotista samana vuonna²⁹. Samalla muut maat ovat menettäneet jopa kymmeniä miljardeja verotuloja Luxemburgin yrityksille tarjoamien kyseenalaisten veroetujen vuoksi.

19 Financial Times, Q&A: What is the double Irish?, <https://www.ft.com/content/f7a2b958-4fc8-11e4-908e-00144feab7de> (viitattu 16.9.2016)

20 Englanniksi *advance tax ruling* (ATR)

21 Euroopan komissio, 2016, State aid: Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion, saatavilla osoitteessa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2923_en.htm

22 Euroopan komissio, 30.8.2016, Press release, State aid: Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2923_en.htm (viitattu 28.9.2016)

23 Englanniksi *advance tax ruling* (ATR) ja *advance pricing agreement* (APA)

24 Euroopan komissio, 2016, State aid: Commission concludes Belgian "Excess Profit" tax scheme illegal; around €700 million to be recovered from 35 multinational companies, saatavilla osoitteessa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-42_en.htm; Euroopan komissio, 2015, Commission decides selective tax advantages for Fiat in Luxembourg and Starbucks in the Netherlands are illegal under EU state aid rules, saatavilla osoitteessa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5880_en.htm

25 Näitä niin kutsuttuja LuxLeaks-sopimuksia ja niiden syyt ja seurauksia on analysoitu kattavasti artikkelissa: Marian O., 2016, The State Administration of International Tax Avoidance, saatavilla osoitteessa: http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Marian_State_Admin_of_Tax_Avoidance_0413.pdf

26 EU Joint Transfer Pricing Forum, 2015, Statistics on APAs in the EU at the End of 2014, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/company_tax/transfer_pricing/forum/jtpf0092015apastatistics2014.pdf

27 Esimerkiksi LuxLeaks-tietovuodon kohteena olleella PwC-konsultointiyrityksellä oli Luxemburgissa 660 veroasiantuntijaa, kun Suomessa heitä oli saman yrityksen palveluksessa vain 150. PwC, Veroneuvonta ja lakipalvelut, <http://www.pwc.fi/fi/veroneuvonta.html> (viitattu 5.7.2016).

28 OECD, OECD Statistics, <http://stats.oecd.org/> (viitattu 9.6.2016)

29 Verohallinnon mukaan yhteisöverojen tuotto vuonna 2014 oli 3 987,4 miljoonaa euroa. Verohallinto, 2015, Taskutilasto 2015, saatavilla osoitteessa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Taskutilastot\(13062\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Taskutilastot(13062))

Verovaje

Aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa osaltaan verovajetta. Verohallinto tarkoittaa verovajeella veroja, jotka lain mukaan tulisi maksaa, mutta jotka tahattomasti tai tarkoituksellisesti jäävät maksamatta³⁰. Aggressiivinen verosuunnittelu sisältyy Verohallinnon määritelmän mukaiseen verovajeeseen siltä osin, kun laki velvoittaa Verohallinnon puuttumaan siihen³¹. Aggressiivinen verosuunnittelu ei kuitenkaan ole yleensä laitonta eikä verottaja voi siihen silloin puuttua. Tältä osin aggressiivinen verosuunnittelu ei kuulu verovajeeseen.

Aggressiivinen verosuunnittelu on vain osa verovajetta. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön mukaan³²:

Verovajetta aiheuttavat rekisteröinnin puutteet, ilmoittamatta jättäminen, väärän sisältöiset ilmoitukset, erehdykset ja muut tahattomat

virheet, tulkinnalliset asiat, aggressiivinen verosuunnittelu, maksuviivästykset ja -puutteet sekä harmaa talous.

Verohallinnon arvion mukaan yksin arvonlisäveron verovaje oli vuonna 2010 Suomessa 1,4 miljardia euroa³⁴. Eduskunnan tarkastusvaliokunta arvioi vuonna 2014 aiempien tutkimusten perusteella, että Suomen verovaje on yhteensä noin 4–8 miljardia euroa eli 4–6 prosenttia bruttokansantuotteesta³⁵. Sen verran julkishallinto olisi saanut lisätuloja, jos kaikki olisivat maksaneet veronsa lakien mukaan. Näissä verovajelaskelmissa ei ole erikseen arvioitu aggressiivisen verosuunnittelun osuutta. Verohallinto arvioi kuitenkin vuonna 2011 tarkastusvaliokunnalle, että monikansallisten yritysten siirtohinnoitteluun liittyvä verosuunnittelu aiheuttaa vuodessa noin 320 miljoonan euron verovajeen³⁶. Sittemmin vastaavaa arviota ei ole tehty.

Aggressiivista verosuunnittelua yritetään rajoittaa useilla säännöksillä. Tällaisia ovat muun muassa väliylhteisölait³³ ja korkojen vähennysoikeutta rajaavat säännökset. Lisäksi yleisellä veron kiertämisestä koskevalla säännöksellä voidaan joissain tilanteissa puuttua

keinotekoisiiin järjestelyihin, jotka on tehty puhtaasti verojen välttämiseksi. Suomessa kaikki edellä mainitut säädökset on otettu käyttöön. Tästä huolimatta verojen välttely verosuunnittelulla on usein helppoa. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2016 niin kutsutun veronkiertodirektiivin, jolla yhtenäistetään aggressiivista verosuunnittelua rajoittavaa sääntelyä vuodesta 2018 alkaen³⁷. Direktiivi oli laiha kompromissi ja siihen jäi useita verovälttelyyn soveltuvia aukkoja³⁸.

30 Verohallinnon määritelmän mukaan: "Verovaje on kalenterivuoden lainmukaisen verokertymän ja todellisen verokertymän erotus". Verohallinto, Verovajeen määrittely ja kertyminen, [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tietoa_verotuksesta/Verovajeen_maaritely_ja_kertyminen\(32314\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tietoa_verotuksesta/Verovajeen_maaritely_ja_kertyminen(32314)) (viitattu 15.1.2016)

31 Yritykset pyrkivät yleensä suunnittelemaan järjestelyt niin, että viranomaiset eivät voi lain mukaan puuttua niihin. Aggressiiviseen verosuunnitteluun voidaan puuttua Suomessa esimerkiksi silloin, kun verovälttelyjärjestely on verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ssä tarkoitettua veron kiertämistä. Järjestelyjä ei katsota veron kiertämiseksi, jos niillä on verotuksesta riippumaton liiketaloudellinen syy. Lainkohdan soveltuessa järjestelyllä vältetyt verot laitetaan maksuun. Lainkohdan soveltunut aggressiiviseen verosuunnitteluun esimerkiksi tapauksessa KHO:2016:72. Päätös saatavilla osoitteessa: <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1463565115341.html>

32 Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 2014, Tarkastusvaliokunnan mietintö 7/2014 vp, s. 16, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_7+2014.pdf

33 Väliylhteisölaella pyritään estämään monikansallisen yhtiön voittojen siirto korkeamman verotuksen valtiosta matalamman verotuksen valtioihin sijoitettuihin ulkomaisiin holdingyhtiöihin eli väliyhtiöihin. Väliylhteisölain soveltuessa ulkomaisen väliylhteisön osakasta voidaan verottaa väliylhteisön tulosta. Suomen väliylhteisölain osalta ks. Verohallinto, Väliylhteisötulon verotus Suomessa, https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2014/Väliylhteisötulon_verotus_Suomessa (viitattu 29.9.2016)

34 Verohallinto, Uuden verovajeen arviointimenetelmän ensimmäiset tulokset valmistuneet, [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Uutiset/Uuden_verovajeen_arviointimenetelman_ens\(32319\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Uutiset/Uuden_verovajeen_arviointimenetelman_ens(32319)) (viitattu 15.1.2016)

35 Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 2014, Tarkastusvaliokunnan mietintö 7/2014 vp, s. 16, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_7+2014.pdf

36 Arviota käsitelty tarkemmin sivulla 16.

37 Euroopan unionin neuvosto, 2016, Corporate tax avoidance: New rules adopted, saatavilla osoitteessa <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/12-corporate-tax-avoidance/>

38 Finnwatch on tuonut esiin direktiivin puutteita muun muassa sen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Finnwatch, 2016, Finnwatch ry:n asiantuntijalausunto eduskunnalle 3.5.2016, saatavilla osoitteessa: <http://finnwatch.org/images/LausuntoVeronKiertamisenTorjunta.pdf>

2. Aiemmat aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia koskevat tutkimukset

2.1 TUTKIMUSMENETELMISTÄ JA -AINEISTOISTA

Aggressiivisen verosuunnittelun taloudellisia vaikutuksia on tutkittu useilla erilaisilla tietoaineistoilla ja menetelmillä. Tutkimusaineistojen ja -menetelmien eroista johtuen tutkimusten tulokset kuvaavat eri asioita ja niiden luotettavuudessa (*validiteetti* ja *reliabiliteetti*³⁹) on eroja, mikä on otettava huomioon niitä hyödynnettäessä. Tutkimustulosten sisällön ja luotettavuuden arviointi on keskeistä, sillä mikään menetelmä ei anna samalla sekä täsmällistä että kattavaa kuvaa aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten mittaluokasta⁴⁰.

Hahmotamme seuraavissa alaluvuissa erilaisen tutkimusten vahvuuksia ja heikkouksia. OECD:n luokittelua⁴¹ hyödyntämällä tarkasteltavat tutkimukset on jaoteltu alaluvuittain niissä käytettyjen aineistojen mukaan seuraavasti:

- julkisiin yritystietokantoihin ja
- salaisiin viranomaistietoihin,
- makrotalouden tilastoihin perustuviin tilastotieteellisiin tutkimuksiin,
- julkisiin konsernitilinpäätöksiin perustuviin arvioihin sekä
- tietovuotoihin ja tilinpäätöksiin perustuviin tapaustutkimuksiin.

39 Tilastokeskuksen mukaan "validiteetti ilmaisee sen, miten hyvin tutkimuksessa käytetty mittausten menetelmä mittaa juuri sitä tutkittavan ilmiön ominaisuutta, mitä on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetti taas ilmaisee sen, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittari mittaa haluttua ilmiötä." Tilastokeskus, Käsitteet ja määritelmät, <http://www.stat.fi/meta/kas/index.html> (viitattu 14.6.2016)

40 Ongelmia käsitelty useissa tutkimuksissa, esim. OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 88–93, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>; Cobham A., Loretz S., 2014, *International Distribution of the Corporate Tax Base: Implications of Different Apportionment Factors under Unitary Taxation*, s. 13–14, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2587839>

41 OECD luokittelee aineistot kaikkiaan 11 kategoriaan. OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 24–26, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

Näkökulmana arvioinnissa on aineiston ja menetelmän soveltuvuus aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten kattavaan mittaamiseen maakohtaisesti.

Yritysten verosuunnittelun vaikutuksia ovat tutkineet akateemisten tutkijoiden ohella kansainväliset järjestöt, kansalliset viranomaiset, tutkimuslaitokset, yritykset ja kansalaisjärjestöt. Eri tahojen tutkimukset täydentävät toisiaan, ja niitä kaikkia on hyödynnetty tässä raportissa.

2.2 JULKISIIN YRITYSTIETOKANTA-AINEISTOIHIN PERUSTUVAT TUTKIMUKSET

Laajin aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia koskeva taloustieteellinen tutkimus pohjautuu 1990-luvun alussa syntyneeseen tilastotieteelliseen tutkimushaaraan⁴². Tällöin havaittiin, että yritysten voitto ennen veroja koostuu liiketoiminnassa syntyneen todellisen voiton sekä yritykselle verosuunnittelulla siirretyn voiton tai tappion summasta.

Tutkimuksen kohteena on yleensä ollut monikansalliseen yritykseen kuuluvien konserniyhtiöiden verotettavien voittojen puolijousto⁴³. Puolijoustolla tarkoitetaan yhtiöiden voittojen prosentuaalista muutosta yksittäisessä maassa, kun verokanta muuttuu yhdellä prosenttiyksiköllä.

Tuoreimmista tutkimushaaran tutkimuksissa käytetään julkisiin tilinpäätöstietoihin perustuvia tietokanta-aineistoja, joiden perusteella arvioidaan, missä määrin verotuksen taso yksittäisessä maassa vaikuttaa monikansallisten yritysten siellä näyttämien voittojen suuruuteen. Yleisin käytetty tietokanta on

42 Ensimmäisiä uraauurtavia tutkimuksia olivat: Grubert H., Mutti J., 1991, *Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporate Decision Making*, saatavilla osoitteessa: <http://www.jstor.org/stable/2109519>; Hines J., Rice E., 1994, *Fiscal Paradise: Foreign Tax Havens and American Business*, saatavilla osoitteessa: <http://www.jstor.org/stable/2118431>

43 Englanniksi *semi-elasticity*

alankomaalaisen Bureau van Dijkin Orbis-tietokanta, joka sisältää julkisista lähteistä kootuja tilinpäätös- ja yritystietoja yli 200 miljoo- nasta yrityksestä ympäri maailman⁴⁴.

Aineistojen ohella tutkimushaara on kehitty- nyt myös siten, että uudemmissa tutkimuk- sissa pyritään kontrolloimaan häiriötekijöi- den eli muun kuin verotuksen tason vaiku- tusta yritysten voittojen määrään yksittäisissä maissa. Muun muassa poliittisen järjestelmän vakaus tai infrastruktuurin taso vaikuttavat yritysten kannattavuuteen. Toimiva infra- struktuuri kasvattaa voittoja ja houkuttelee sijoituksia siinä missä alhainen verokantakin. Tällaisia häiriötekijöitä voidaan yrittää hallita, jos niiden suuruudesta on riittävän luotetta- vaa tietoa. Esimerkiksi muissa tutkimuksissa havaitut infrastruktuurin maakohtaiset erot sekä niiden vaikutukset yritysten kannat- tavuuteen voidaan ottaa laskelmissa huo- mioon siten, että tämä vaikutus puhdistuu lopputuloksista.⁴⁵

Tieto yritysten verotettavan tulon määrästä ei sisälly tavallisimpiin yritystietokantoihin, sillä tällaiset tiedot eivät ole yleensä julkista tietoa⁴⁶. Siksi puolijoustoa laskettaessa vero- tettavaa voittoa kuvaavana muuttujana on yleensä käytetty tilinpäätöstietokannoissa esitettyä yritysten voittoa ennen veroja, sillä verotettavan tulon määrä on useimmissa

maissa johdettavissa siitä⁴⁷. Veromuuttujana taas on käytetty useimmiten valtioiden nimel- lisiä yhteisöverokantoja, koska vertailukel- poista tietoa tai arvioita tosiasiallisista vero- kannoista ei ole saatavilla kansallisista tilas- toista tai muista tietokannoista⁴⁸.

Konserniyhtiöiden voittojen puolijoustoa kos- kevia tutkimuksia on tehty tällä vuosituhan- nella muutamia kymmeniä⁴⁹. Saksalaisen Centre for European Economic Research -tut- kimuslaitoksen artikkelissa tehtiin yhteen- veto 25:stä tutkimuksesta. Näiden perusteella tutkijat arvioivat, että veroja edeltävän yri- tyksen voiton ja yhteisöveron tason välinen puolijousto on 0,8. Tämä tarkoittaa esimer- kiksi, että yritysten voitot ennen veroja yksit- täisessä maassa pienenevät 0,8 prosenttia, jos yhteisöverotuksen taso nousee yhdellä prosentilla. Läpikäydyissä tutkimuksissa jous- tojen keskiarvo vaihteli 0,31 ja 12,29 välillä⁵⁰. Tämä tarkoittaa, että niissä kaikissa havait- tiin korkeamman verotuksen pienentävän maassa näytettäviä verotettavia voittoja.⁵¹

Puolijoustoan pohjautuvat menetelmät eivät anna luotettavaa kuvaa aggressiivisen verosuunnittelun mittaluokasta. Ongelma korostuu entisestään, jos tutkimustuloksia

44 Orbis-tietokanta on kattavin yritystietokanta, minkä vuoksi sitä on käytetty lähes kaikissa tutkimuksissa. Se sisältää kuitenkin useita puutteita. Monista mais- ta tiedot puuttuvat lähes kokonaan. Tilinpäätöstie- dot ovat saatavilla lähinnä Euroopasta, koska useim- missa maissa tilinpäätökset eivät ole julkisia. Lisäksi eräissä tutkimuksissa on käytetty Yhdysvaltain vi- ranomaisten keräämiä aineistoja, joita on luovutet- tu tutkijoille. Nämä aineistot sisältävät tietoja aino- astaan Yhdysvalloissa toimivista yrityksistä. OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 33; 141–142, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>; Bureau van Dijk, Orbis, <http://www.bvdinfo.com/en-gb/our-products/company-information/international-products/orbis> (viitattu 16.8.2016)

45 Dharmapala D., 2014, What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empiri- cal Literature, s. 3-8, saatavilla osoitteessa <http://ssrn.com/abstract=2373549>

46 Suomi on tästä yksi harvoja poikkeuksia.

47 Esimerkiksi konsernin sisäiset osingot sisältyvät tilin- päätösten voittoihin, mutta ovat yleensä verovapaa- ta tuloa. Lisäksi muun muassa kirjanpidon ja verotuk- sen poistot poikkeavat toisistaan. Näillä tekijöillä voi olla vaikutusta tutkimustuloksiin. Finnwatch, 2016, s. 14, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metalli- malmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmaa.pdf

48 Vertailukelpoisuus edellyttäisi, että pystyttäisiin mää- rittämään maakohtaisesti yhtäläinen *todellinen ve- ropohja*, jota verrattaisiin maksettuihin veroihin. Täl- löin olisi otettava huomioon muun muassa eri maiden kirjanpidon ja verotuksen erojen vaikutus veropoh- jaan. Tällaisia laskelmia ei ole tehty, koska tietoja ei ole suoraan saatavissa kansallisista tilastoista. OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 94–95, saa- tavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

49 Dharmapala D., 2014, What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empiri- cal Literature, saatavilla osoitteessa <http://ssrn.com/abstract=2373549>

50 Ylin arvo poikkesi merkittävästi muista, sillä toiseksi suurin arvo oli 4,47.

51 Heckemeyer J., Overesch M., 2013, Multinationals' profit response to tax differentials: Effect size and shifting channels, saatavilla osoitteessa: <http://econstor.eu/bitstream/10419/78624/1/756742838.pdf>

yritetään hyödyntää arvioitaessa yksittäisen maan verotappioita, sillä eräiden maiden kohdalla tietokantoihin sisältyy vain murtoosa kaikista yrityksistä ja tilinpäätöstitiedot monista verosuunnittelussa käytetyistä maista puuttuvat kokonaan. Lisäksi tutkimusaineistot on koottu pitkällä aikavälillä (esim. OECD:lla vuosina 2000–2010), jonka aikana sekä verolait että verosuunnittelu ovat mullistuneet. Siksi vaikutusarvioita valtioiden budjetteihin ei ole muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta tutkimuksissa tehty⁵². Esimerkiksi OECD ei ole kattavassa tutkimuksessa tehnyt maakohtaisia vaikutusarvioita, mutta sen 100–240 miljardin dollarin arvio aggressiivisen verosuunnittelun maailmanlaajuisista verotappioista pohjautuu juuri Orbis-aineiston pohjalta tehtyyn tilastotieteelliseen tutkimukseen⁵³. OECD kehottaa suhtautumaan varauksellisesti lukuun, kuten kaikkiin muihinkin vaikutusarvioihin⁵⁴.

Tilinpäätöstietokantoihin perustuvilla menetelmillä ei siis voida arvioida aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia luotettavasti. Seuraavassa on listattu keskeisimpiä syitä⁵⁵:

52 Ks. esim. Huizinga H., Laeven L., 2008, *International Profit Shifting Within European Multinationals*, *Journal of Public Economics* 92, s. 1164–1182. Tutkimus perustuu vuoden 1999 aineistoihin, minkä jälkeen verokannat ja verokannustimet, joihin verosuunnittelu perustuu ovat muuttuneet täysin. Lisäksi aineisto koostuu useissa maissa vain muutamasta yrityksestä (s. 1170) ja arvioiden lopputulokset poikkeavat esim. OECD:n analyyseistä sekä ilmiön mittaluokan että siinä käytettyjen maiden osalta (s. 1180). Esimerkiksi verosuunnittelun vaikutus Luxemburgiin on arvioitu lähes olemattomaksi. Nämä puutteet kuvaavat yleisemmin tutkimusaineistojen soveltumattomuutta aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten arviointiin. Ranskassa on arvioitu, että siirtohinnoitteluun liittyvän verosuunnittelun tappiot vastasivat noin 10 prosenttia Ranskan yhteisöverotuloista vuonna 2008. Vicard V., 2015, *Profit shifting through transfer pricing: Evidence from French firm level trade data*, saatavilla osoitteessa: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2614864>

53 OECD:n laskelma koostuu useista osista ja sisältää puutteellisen tietoaineiston vuoksi lukuisia oletuksia, jotka eivät perustu tutkittuun tietoon. Puolijoukon ohella OECD on muun muassa laskenut kuinka paljon vähemmän veroa monikansalliset yritykset maksavat verrattuna puhtaasti kansallisiin yrityksiin ja laskenut sen pohjalta kuinka paljon veropohjien eroavaisuutta hyödyntävä verosuunnittelu pienentää globaalia yhteisöveropottia. Ks. OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 101–103, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

54 Ibid, s. 135

55 Ks. kattavammin, ibid, s. 19–23 ja 141–145

– Tietokannoissa ei ole tilinpäätöstietoja kaikista maista ja tiedot eräistä maista eivät ole kattavia⁵⁶. Tämä johtuu siitä, että kaikissa maissa tilinpäätös- ja omistustiedot eivät ole kaikilta osin julkisia. Verosuunnittelun arvioinnissa käytettävät erillistilinpäätökset eivät ole kattavasti julkisia muun muassa Saksassa tai Yhdysvalloissa eikä useimmissa muissa Euroopan ulkopuolisissa maissa⁵⁷. Veroparatiisien tiedot puuttuvat tietokannoista täysin. Samoin esimerkiksi Euroopassa aggressiivisessa verosuunnittelussa käytettyjen Luxemburgin tai Sveitsin tiedot ovat tietokannoissa niin puutteellisia, että niistä on voitu käyttää tutkimuksissa vain muutamia kymmeniä tilinpäätöksiä⁵⁸. Yksin LuxLeaks-tietovuodossa paljastui, että yli 300 yritystä on käyttänyt verosuunnittelussa luxemburgilaista tytäryhtiötä⁵⁹. Valtaosa verosuunnittelujärjestelyistä siis puuttuu käytössä olevista tietokanta-aineistoista, mikä vääristää niiden pohjalta laadittavia aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusarvioita.

– Tutkimuksissa verotettava tulo johdetaan kirjanpidon voitosta ennen veroja. Verotettava tulo eroaa kuitenkin usein merkittävästi tilinpäätösten voitosta ennen veroja eikä näitä eroja voida ottaa tutkimuksissa huomioon. Erot vääristävät tutkimustulosta. Esimerkiksi tilinpäätösten voittoon sisältyvät konsernin sisäiset osingot ovat EU:ssa yleensä verovapaita.

56 Weyzig, F. 2014, *The Capital Structure of Large Firms and the Use of Dutch Financing Entities*, s. 151, saatavilla osoitteessa: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-5890.2014.12026.x/abstract>

57 Cobham A., Loretz S., 2014, *International Distribution of the Corporate Tax Base: Implications of Different Apportionment Factors under Unitary Taxation*, s. 14–15, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2587839>; OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 142–143, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

58 Ks. esim. Lohse T., Riedel N., 2013, *Do Transfer Pricing Laws Limit International Income Shifting? Evidence from European Multinationals*, s. 19, saatavilla osoitteessa: https://fiwi.uni-hohenheim.de/fileadmin/Wn/einrichtungen/fiwi/Mitarbeiter/Paper_2013_09_17.pdf; Huizinga H., Laeven L., 2008, *International Profit Shifting Within European Multinationals*, *Journal of Public Economics* 92, s. 1170.

59 Marian O., 2016, *The State Administration of International Tax Avoidance*, saatavilla osoitteessa: http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Marian_State_Admin_of_Tax_Avoidance_0413.pdf

- Monet aggressiivisen verosuunnittelun muodot eivät ilmene lainkaan julkisilta tilinpäätöksiltä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että niissä ei eritellä kiinteitä toimipaikkoja, joita kohdellaan verotuksessa erillisinä yksikköinä. Lisäksi oikeushenkilöt ja niiden verotukselliset asuinvaltiot (verotuspaikat) saatetaan luonnehtia eri tavalla eri maissa. Esimerkiksi Irlanti ei ole verottanut Applen ja monien teknologiayritysten irlantilaisien tytäryhtiöiden suurvoittoja, kun niitä on hallinnoitu muualta (ks. s. 12)⁶⁰. Edellä kuvatun kaltaisten yhtiöiden erilaiseen verokohteluun perustuvien järjestelyjen vaikutukset eivät siksi näy julkisissa tilinpäätösaineistoissa.
- Tutkimuksissa yleensä vertailupohjana käytetty yleinen eli nimellinen yhteisöverokanta ei kuvaa yksittäisen maan houkuttelevuutta verosuunnittelussa. Euroopassa aggressiivinen verosuunnittelu perustuu lähes yksinomaan erilaisiin verokannustimiin, viranomaisien kanssa tehtäviin ennakkosopimuksiin sekä hybridi-instrumentteihin (ks. luku 1). Tämä vääristää tutkimustuloksia, sillä useimmat puolijoustoa tarkastelevat tutkimukset perustuvat nimenomaan eurooppalaisiin yritysaineistoihin⁶¹. Esimerkiksi Luxemburgin yleinen yhteisöverokanta on ollut 2000-luvulla 28–29 prosenttia, vaikka todellisuudessa ulkomaiset suuryritykset ovat maksaneet siellä alle 1 prosentin veroa. Tutkimuksissa voittoa on kuitenkin suhteutettu yleensä maan yleiseen verokantaan, vaikka voitonsiirto Luxemburgiin perustuu sen kanssa tehtyihin alhaisen verokannan takaaviin sopimuksiin. Tämä vaikuttaa ratkaisevasti tutkimustuloksiin, joissa on verrattu yleisen verokannan ja voittojen tason suhdetta.

60 Niin kutsuttu *Double Dutch Irish Sandwich* -rakenne on kuvattu yksityiskohtaisesti esimerkiksi tässä artikkelissa: Kleinbard, E., 2011, *Stateless Income*, s. 706–713, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=1791769>

61 Cobham A., Loretz S., 2014, *International Distribution of the Corporate Tax Base: Implications of Different Apportionment Factors under Unitary Taxation*, s. 91, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2587839>; OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 88, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

- Tutkimuksissa käytetyt aineistot perustuvat aina vanhoihin tietoihin, sillä tilinpäätökset julkaistaan aikaisintaan muutamia kuukausia tilikauden päättymisen jälkeen. Tilinpäätösten analysointi ja niiden tallentaminen yritystietokantoihin kestää vielä kauemmin. Tutkimuksissa käytetään tyyppillisesti myös useampien vuosien tietoja. Tämä on ongelma, sillä verokannat ja verolait eri maissa muuttuvat nopeasti. Myös veroja suunnittelevat yritykset reagoivat näihin muutoksiin nopeasti eli verosuunnittelumuodot muuttuvat vastaavasti. Tämä on otettava huomioon erityisesti vanhempien tutkimusten tuloksia arvioitaessa.

2.3 SALAISIIIN VIRANOMAISTIE TOIHIIN PERUSTUVAT TUTKIMUKSET

Viranomaiset saavat veroilmoituksilta ja verotarkastuksilla tietoa, jota voidaan hyödyntää aggressiivisen verosuunnittelun arvioinnissa. Veroilmoituksissa on muun muassa tietoa verovapaista tuloista ja vähennyskeltottomista menoista, joita ei ole julkisissa tilinpäätöksissä. Lisäksi niissä voi olla tietoja siirtohinnoittelusta sekä konsernin sisäisestä rahoituksesta ja joskus hyvinkin yksityiskohtaisia tietoja verosuunnittelujärjestelyistä ja niiden seurauksista⁶². Viranomaiset saavat tietoja myös muissa maissa rekisteröidyistä verovelvollisista, kuten kiinteistä toimipaikoista.

Verotustiedot ovat pääosin salaisia kaikissa maissa eikä useimmissa maissa edes tutkijoilla ole mahdollisuutta hyödyntää niitä. Poikkeuksia kuitenkin on, ja muutamissa maissa myös viranomaiset ovat itse analysoineet aggressiivista verosuunnittelua luottamuksellisten tietojen pohjalta. Veroilmoituksissa annettujen tietojen laatu ja kattavuus kuitenkin vaihtelevat maittain eikä niissä usein ole tietoja esimerkiksi ulkomaisista konserniyhtiöistä, jolloin aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten tutkiminen kattavasti ei ole mahdollista. Viranomaisaineistot antavat kuitenkin

62 Esim. julkisuuteen vuodetut Luxemburgin viranomaisien kanssa solmitut LuxLeaks-sopimukset sisälsivät yksityiskohtaisia kuvauksia verosuunnittelurakenteista.

Taulukko 1 – Yhdysvaltalaisien yritysten ulkomailla näyttämät voitot vuonna 2012

Maa/alue	Raportoidut bruttotulot (mrd \$)	Arvio bruttotuloista ilman voittojen siirtoa (mrd \$)	Maan osuus kaikesta voitonsiirrosta
Alankomaat	172,3	33,0	23,0 %
Irlanti	122,3	23,6	16,3 %
Luxemburg	96,1	15,0	13,4 %
Bermuda	79,7	9,9	11,5 %
Sveitsi	57,9	14,6	7,2 %
Singapore	42,4	10,5	5,3 %
Caymansaaret (Iso-Britannia)	40,9	8,7	5,3 %
Muut maat, joissa tosiasiallinen veroaste alle 15 %	188,6	89,8	16,3 %
Kaikki maat, joissa tosiasiallinen veroaste alle 15 %	800	205	98,4 %
Kaikki maat, joissa tosiasiallinen veroaste vähintään 15 %	267	257	1,6 %

Lähde: Clausing 2016⁶³

mahdollisuuden arvioida aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia maalle, josta ne on kerätty.⁶⁴

Yhdysvalloissa ja Saksassa viranomaiset ovat keränneet monikansallisista yrityksistä luotamuksellisiin kyselyihin perustuvan tietokannan, jota myös yksittäiset tutkijat ovat saaneet käyttää aggressiivisen verosuunnittelun tutkimisessa⁶⁵. Eräät yritykset on myös velvoitettu toimittamaan tietoja viranomaisille tutkimustarkoituksiin. Yhdysvalloissa näitä tietoja hallinnoi *Bureau of Economic Analysis* (BEA) ja Saksassa keskuspankki *Bundesbank*. Aineistot sisältävät tietoja ainoastaan sellaisista monikansallisista yrityksistä, joiden emoyhtiö on Yhdysvalloissa tai Saksassa, joten niihin ei sisälly esimerkiksi Yhdysvalloissa toimivia ulkomaisia suuryrityksiä.⁶⁶

Erityisesti Yhdysvalloissa aineistoja on käytetty aggressiivisen verosuunnittelun tutkimiseen ja niillä on pystytty hahmottamaan verovälttelyn vaikutuksia Yhdysvaltojen verotuloihin. Lisäksi aineistot antavat hyvän

kuvan siitä, missä maissa yhdysvaltalaiset konsernit näyttävät voittojaan. Esimerkiksi Reedin yliopiston taloustieteen professori Kimberly Clausingin tuore tutkimus osoittaa, että yhdysvaltalaislähtöiset yritykset näyttävät merkittävän osuuden voitoistaan matalan verotuksen maissa (ks. taulukko 1). Tutkimukset osoittavat myös, että voitonsiirto matalan verotuksen maihin on kasvanut dramaattisesti tällä vuosikymmenellä (ks. taulukko 2).

Taulukko 2 – Yhdysvaltalaisien yritysten voittojen kehitys matalan verotuksen maissa suhteessa maan talouteen (BKT)

Maa	Näytetyt voitot vuonna 2004 (% BKT:sta)	Näytetyt voitot vuonna 2010 (% BKT:sta)
Kypros	9,8	13,6
Irlanti	7,6	41,9
Luxemburg	18,2	127,0
Alankomaat	4,6	17,1
Singapore	3,4	4,7
Sveitsi	3,5	12,3

Lähde: Gravelle 2015⁶⁷

Verovaikutusten osalta Yhdysvalloissa tehtyjen tutkimusten tuloksia ei ole mielekästä suoraan verrata muihin maihin, koska

63 Clausing K., 2016, s. 37, *The Effect of Profit Shifting on the Corporate Tax Base in the United States and Beyond*, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2685442>

64 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 26, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

65 Ibid, s. 88

66 Gravelle J., 2015, *Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion*, s. 22, saatavilla osoitteessa: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf>

67 Gravelle J., 2015, *Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion*, s. 17, saatavilla osoitteessa: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf>

Yhdysvaltojen yritysverojärjestelmä on poikkeuksellinen⁶⁸. Yhdysvaltojen 35 prosentin verokanta on ylivoimaisesti korkein OECD-maissa, mikä lisää yritysten kiinnostusta näyttää voittoja muualla. Lisäksi Yhdysvalloissa on käytössä niin kutsuttu maailmanlaajuinen yritysverotus, joka ei ole käytössä juuri missään muussa länsimaissa. Tämä tarkoittaa, että Yhdysvallat verottaa siellä pääkonttoriaan pitävien konsernien maailmanlaajuisia voittoja. Esimerkiksi Suomessa sovellettavassa alueellisessa yritysverotuksessa verotetaan vain täällä syntyneitä voittoja.

Erot maailmanlaajuisen ja alueellisen järjestelmän välillä eivät käytännössä ole näin selviä. Yhdysvalloissa ulkomaisten tytäryhtiöiden voittoja verotetaan viivästetysti vasta, kun voitot kotiutetaan esimerkiksi osinkoina. Tällöin muualla maksetut verot hyvitetään Yhdysvaltojen verosta. Tämä on johtanut siihen, että yhdysvaltalaiset yritykset eivät välttämättä kotiuta lainkaan ulkomaisia voittoja. Erään laskelman mukaan 500 suurimmalla yhdysvaltalaisella pörssiyrityksellä oli 2,4 biljoonaa kotiuttamattomia voittoja vuoden 2015 lopussa⁶⁹. Tämä johtuu myös siitä, että yritykset odottavat *verolomaa*, jolloin kotiutettavat voitot vapautettaisiin verosta tai niihin sovellettaisiin merkittävästi alhaisempaa verokantaa. Viimeksi veroloma toteutettiin presidentti George W. Bushin hallinnon aikana vuonna 2004, jolloin voittoja kotiutettiin yli 300 miljardilla dollarilla lähinnä matalan yritysverotuksen maista⁷⁰. Donald Trump lupasi toteuttaa vastaavan veroloman, jos hänet valitaan presidentiksi⁷¹.

Veroviranomaisten tehtävä on valvoa, että verotus toteutuu lakien mukaisesti. Siksi

68 Yhdysvaltojen verotuksen erityispiirteitä kuvattu esimerkiksi artikkelissa: Kleinbard, E., 2011, *Stateless Income*, s. 715–727, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=1791769>

69 Citizens for Tax Justice, *Fortune 500 Companies Hold a Record \$2.4 Trillion Offshore*, saatavilla osoitteessa: http://ctj.org/ctjreports/2016/03/fortune_500_companies_hold_a_record_24_trillion_offshore.php#.V34kUr-h95hE (viitattu 7.7.2016)

70 Gravelle J., 2015, *Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion*, s. 23–24, saatavilla osoitteessa: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf>

71 CNBC, *Wall Street likes Trump's repatriation holiday idea*, <http://www.cnbc.com/2016/08/02/wall-street-likes-trumps-repatriation-holiday-idea.html> (viitattu 16.8.2016)

niiden verotustietojen pohjalta tekemät tutkimukset koskevat yleensä kansallista *verovajetta* eli lainmukaisen verokertymän ja todellisen verokertymän erotusta (ks. s. 8)⁷². Veroviranomaisten käyttämät aineistot, samoin kuin menetelmät, ovat myös enemmän tai vähemmän läpinäkymättömiä. Siksi tutkimusten toistaminen muissa maissa ei ole suoraan mahdollista, vaikka esimerkiksi Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa menetelmistä julkaisetaan jonkin verran tietoa⁷³.

Isossa-Britanniassa ja Ruotsissa viranomaiset ovat arvioineet myös aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamia veromenetyksiä verovajetutkimuksissaan. Isossa-Britanniassa yhteisöveromenetyksiksi arvioitiin miljardi puntaa (1,3 miljardia euroa) verovuonna 2013–2014⁷⁴. Ison-Britannian veroviranomaisten verosuunnittelun määritelmä on kuitenkin kyseenalainen. Verosuunnittelun aiheuttama verovaje on laskettu summamalla yhteen viranomaisten määräämät veronlisäykset tulkinnanvaraisista tapauksista, joissa viranomaiset ovat puuttuneet verosuunnitteluun lainsäädännön perusteella, mutta joissa tuomioistuin on katsonut viranomaisten tulkinnan vääräksi ja poistanut veronlisäyksen⁷⁵. Vaikka menetelmä ei kerro aggressiivisen verosuunnittelun kokonaisvaikutuksista, se antaa jonkinlaista kuvaa lainharmaalle alueelle jäävästä aggressiivisesta verosuunnittelusta.

Ruotsin verohallinto Skatteverket arvioi vuonna 2008 suuryritysten kansainvälisen verosuunnittelun aiheuttamiksi verotappioiksi

72 Ks. esim. Internal Revenue Service, *The Tax Gap*, <https://www.irs.gov/uac/the-tax-gap> (viitattu 7.7.2016)

73 HM Revenue & Customs, 2015, *Measuring tax gaps 2015 edition: Methodological annex*, saatavilla osoitteessa: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469973/HMRC-Measuring-tax-gaps-2015-methodological-annex.pdf; Internal Revenue Service, *Tax Year 2006 Tax Gap Estimate – Summary of Estimation Methods*, saatavilla osoitteessa: https://www.irs.gov/pub/newsroom/summary_of_methods_tax_gap_2006.pdf

74 HM Revenue & Customs, 2015, *Measuring tax gaps 2015 edition: Tax gap estimates for 2013–14*, s. 12, saatavilla osoitteessa: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/470540/HMRC-measuring-tax-gaps-2015-1.pdf

75 Devereux M., Freedman J., Vella J., 2012, *The Tax Gap For Corporation Tax*, s. 1–2, saatavilla osoitteessa: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Docs/Publications/Reports/TaxGap_3_12_12.pdf

Ruotsille 11 miljardia kruunua⁷⁶. Arvion määrittämisessä on käytetty kahta erilaista menetelmää, "joiden lopputulokset tukevat toisiaan": riskianalyysijä⁷⁷ sekä verotarkastushavainnointia. Riskianalyysit ovat perustuneet laajempien verotustietoaaineistojen havainnointiin, ja verotarkastushavainnot taas perustuvat yksittäisten verotarkastusaineistojen kattavaan analysointiin. Aggressiivisen verosuunnittelun täsmällistä määritelmää tai arviomenetelmiä ei ole julkaistu, joten on epäselvää, mitä Skatteverket tarkoittaa suuryritysten kansainvälisellä verosuunnittelulla ja miten se on laskenut verosuunnittelun vaikutukset. Arvioitu luku verotappiosta sisältää esimerkiksi siirtohinnoittelu- ja lainajärjestelyjen vaikutuksia. Pyysimme Skatteverketiltä tarkempaa selvitystä käytetyistä menetelmistä ja määritelmistä, mutta emme sitä saaneet⁷⁸. Myöhemmissä verovajetutkimuksissa Skatteverket on luopunut aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten arvioinnista⁷⁹. Skatteverketin mukaan verosuunnittelussa käytetyt järjestelyt muuttuvat muun muassa lainsäädännön ja sen tulkinnan muutosten vuoksi, minkä vuoksi myös sen vaikutukset voivat vaihdella vuosittain merkittävästi⁸⁰.

Skatteverketin käyttämiä tutkimusaineistoja ja lähestymistapaa voidaan pitää hyvänä lähtökohtana aggressiivisen verosuunnittelun

vaikutusten arvioinnille⁸¹. Tulosten luotettavuutta on kuitenkin mahdoton arvioida ilman tietoa käytetyistä menetelmistä ja määritelmistä. Lisäksi tutkimuksen ajankohta ja kohdevaltio vaikuttavat sen käytettävyyteen, sillä lainsäädäntö ja verosuunnittelu ovat sittemmin muuttuneet sekä Ruotsissa että muualla. Ruotsin verolainsäädäntö ja taloudellinen ympäristö ovat muutoinkin huomattavan erilaisia kuin monissa maissa. Pohjoismainen oikeusvaltio asettaa suhteellisen selvät puitteet aggressiiviselle verosuunnittelulle.

Muun muassa Euroopan komissio on käyttänyt yleisesti harmaan talouden⁸² EU-maille aiheuttamista vuosittaisista verotappioista kirjanpidon ja verotuksen asiantuntijan Richard Murphyn vuonna 2012 tekemää 1 000 miljardin euron arviota⁸³. Arviosta 150 miljardia euroa koostuu monikansallisten yritysten aggressiivisesta verosuunnittelusta⁸⁴. Luku pohjautuu nimenomaan Skatteverketin arvioon suuryritysten kansainvälisen verosuunnittelun veromenetyksistä Ruotsissa. Sen mukaan 11 miljardia kruunua eli 8,2 prosenttia Ruotsin vuoden 2008 koko 133 miljardin verovajeesta johtui suuryritysten kansainvälisestä verosuunnittelusta. Skatteverketin arvion lisäksi Murphy käytti laskelmiensa pohjana Ison-Britannian veroviranomaisten verovajelaskelmia sekä omaa aiempaa tutkimustaan aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksista Isolle-Britannialle. Murphy päätyi näiden keskiväliltä arvioon, jonka mukaan aggressiivinen verosuunnittelu muodostaa

76 Noin miljardi euroa vuoden 2008 lopun kurssilla. Skatteverket, 2008, Tax Gap Map for Sweden, s. 51–52, saatavilla osoitteessa: http://www.skatteverket.se/download/18.71004e4c133e23bf6db8000109879/Report_2008_1B.pdf

77 Viranomaiset tarkoittavat riskianalyysillä omia analyysijään, joissa eri tietokantojen tietojen yhdistelyn avulla on pyritty havainnoimaan yrityksiä, joiden verotukseen voi olla aiheellista puuttua. Veroilmoituksella annetut tiedot ovat keskeisessä roolissa riskianalyysissä, koska ne sisältävät verovalvonnan kannalta keskeisimmät tiedot. Esimerkiksi verotarkastukset pyritään kohdentamaan yrityksiin, joilla on analyysin perusteella kohonnut "riski" siitä, että verosuunnittelu ei ole lainmukaista.

78 Skatteverket, Åsa Hagman, sähköposti 10.3.2016

79 Skatteverket, 2014, The development of the tax gap in Sweden 2007–12, saatavilla osoitteessa: <https://www.skatteverket.se/download/18.15532c7b1442f256baeae28/1395223863657/The+development+of+the+tax+gap+in+Sweden+2007-12.pdf>

80 Skatteverket, 2008, Tax Gap Map for Sweden, s. 51–52, saatavilla osoitteessa: http://www.skatteverket.se/download/18.71004e4c133e23bf6db8000109879/Report_2008_1B.pdf

81 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 252–253, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

82 Harmaalla taloudella (englanniksi *shadow economy*) tarkoitetaan Murphyn tutkimuksessa maksamatta jääneitä lakisääteisiä maksuja tai veroja. Murphy R., 2012, Closing the European Tax Gap, s. 9, saatavilla osoitteessa: http://www.socialistsanddemocrats.eu/sites/default/files/120229_richard_murphy_eu_tax_gap_en.pdf

83 Euobserver, Commission - EU must combat €1tn tax dodging, <https://euobserver.com/economic/118450> (viitattu 7.7.2016)

84 Murphy R., 2012, Closing the European Tax Gap, s. 16–22, saatavilla osoitteessa: http://www.socialistsanddemocrats.eu/sites/default/files/120229_richard_murphy_eu_tax_gap_en.pdf

noin 18 prosenttia EU-maiden verovajeesta⁸⁵. Murphy suhteutti tämän luvun tekemäänsä 860 miljardin arvioon muusta verovajeesta ja arvioi aggressiivisen verosuunnittelun EU-maille aiheuttamiksi veromenetyksiksi 150 miljardia euroa. Muun verovajeen arvioinnin pohjana Murphy käytti ekonomisti Friedrich Schneiderin harmaan talouden kokoa EU-maissa koskevia laskelmia.

Murphy arviolaskelman aineistot ja menetelmät sisältävät niin paljon puutteita ja epävarmuuksia, että sen lopputulokseen voi suhtautua lähinnä valistuneena arvauksena⁸⁶. Lisäksi on kyseenalaista, ovatko harmaan talouden aiheuttaman verovajeen ja aggressiivisen verosuunnittelun vaikutukset millään tavalla verrannollisia toisiinsa, kuten Murphy olettaa. Harmaa talous aiheuttaa aina veromenetyksiä, mutta sen koko riippuu muun muassa verovalvonnasta ja kulttuurista. Sen sijaan verosuunnittelusta osa maista myös EU:ssa hyötyy, koska se perustuu voittojen siirtoon maasta toiseen. Aggressiivisen verosuunnittelun laajuus riippuu muun muassa verotuksen tasosta ja verosuunnittelua hillitsevästä kansallisesta lainsäädännöstä sekä verovalvonnan laajuudesta. Murphy ei perustele millään tavalla, miksi Ruotsin tai Ison-Britannian suhdeluvut kuvaisivat samaa suhdetta koko EU:ssa.

Suomen viranomaisten laatimissa tai tilaamissa verovajetutkimuksissa ei ole arvioitu

aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia⁸⁷. Verohallinto arvioi eduskunnan tarkastusvaliokuntaa varten vuonna 2011, että siirtohinnoitteluun liittyvä verosuunnittelu aiheuttaa Suomelle noin 320 miljoonan verovajeen vuodessa⁸⁸. Arvio perustui Verohallinnon tuoloin riskianalyyssissään tunnistamiin mahdollisiin tilanteisiin, joissa Verohallinnon tulisi lain nojalla oikaista verotusta⁸⁹. Verohallinto ei ole tarkemmin määrittänyt, mistä järjestelyistä vaikutukset koostuvat ja miten niihin on puututtu. Luku ei kuvaa aggressiivista verosuunnittelua kokonaisuudessaan, sillä laki ei aina edellytä siihen puuttumista. Vaikka riskianalyyssien tekemisen kerrotaan olevan ”entistä keskeisempi osa Verohallinnon toimintaa”, Verohallinto ei ole tehnyt uusia vastaavia tutkimuksia⁹⁰. Tällaiset arviot olisivat hyödyllisiä sekä lakimuutostarpeiden arvioinnissa että verovalvonnan painopisteiden määrittämisessä.

Valtiovarainministeriössä asetettiin OECD:n BEPS-hankkeen pohjalta tammikuussa 2016 hanke, jossa on tarkoitus kehittää menetelmiä aggressiivisen verosuunnittelun laajuuden arvioimiseksi⁹¹. Hankkeessa ei ole tätä kirjoitettaessa julkaistu tutkimustuloksia. Val-

85 Murphy käyttää skaalaa 10–35 prosenttia. Edellä on jo todettu, ettei Ison-Britannian veroviranomaisten arvio verosuunnittelun vaikutuksista kuvaa aggressiivista verosuunnittelua siten kuin se yleisesti ymmärretään. Myös Murphy omia arvioita on kritisoitu rajusti, koska niiden pohjana olevat laskelmat eivät kuvaa verosuunnittelun vaikutuksia vaan konsernituloslaskelman ja verotettavan tulon eroa. Kriittikkiä voidaan pitää perusteltuna eikä Murphy kiistä sen aiheellisuutta. Ks. Devereux M., Freedman J., Vella J., 2012, *The Tax Gap For Corporation Tax*, s. 10–13, saatavilla osoitteessa: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Docs/Publications/Reports/TaxGap_3_12_12.pdf; Murphy R., 2008, *The Missing Billions The UK Tax Gap*, saatavilla osoitteessa: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/documents/1missingbillions.pdf>

86 Ks. kritiikistä esim. Kosonen K., 2013, *Veroparatiisit, verosuunnittelu ja veronkierto*, s. 392–393 saatavilla osoitteessa: <http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/Kosonen.pdf>

87 Kattavin selvitys harmaasta taloudesta on vuodelta 2010: Hirvonen M., Lith P., Walden R., 2010, *Suomen kansainvälistyvä harmaa talous*, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2010.pdf

88 Verohallinto arvioi viiden vuoden verovajeeksi 1,6 miljardia, josta on saatu 320 miljoonan arvio vuositasona. Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 2012, *Tarkastusvaliokunnan mietintö 4/2012 vp*, s. 6, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_4+2012.pdf

89 Siirtohinnoittelun riskianalyyssissä ei voida suoraan tunnistaa tilanteita, joissa siirtohinnoittelusta tulisi poiketa, koska näiden tapausten havaitseminen edellyttää tarkempaa tutkimista esimerkiksi verotarkastuksella. Sen sijaan riskianalyyssissä havainnoidaan riskitapauksia, joita on syytä tutkia tarkemmin sen selvittämiseksi, onko siirtohinnoittelun oikaiseminen aiheellista. Kaikkia riskitapauksia ei ole mahdollista tarkastaa, koska verotarkastukset ovat kestävätkä kauan. Ks. kansainvälisen verovalvonnan menetelmistä Finér L., 2012, *Siirtohinnoittelu suomalaisessa käytännössä*, s. 69–73, saatavilla osoitteessa: <http://epub.lib.aalto.fi/fi/ethesis/id/13158>; Waal J., 2012, *Verohallinnon siirtohinnoitteluhanke – uusi askel kohti tehokkaampaa asiakasohjausta ja verovalvontaa siirtohinnoitteluasi-oissa*, Verotus 1/2012

90 Verohallinto, Jouni Marjo, sähköposti 2.2.2016

91 Valtioneuvoston hankerekisteri, Veropohjien rautumista ja voittojen siirtoja ehkäisevien toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointi ja analyysin kehittäminen, <http://valtioneuvosto.fi/hanke?selectedProjectid=17520> (viitattu 7.7.2016)

tiovarainministeriössä on kuitenkin arvioitu EU:n komission veronkiertodirektiiviehdotuksessaan esittämän korkovähennysrajoituksen vaikutuksia Suomelle⁹². Tällaiset vaikutusarviot antavat osaltaan kuvaa aggressiivisesta verosuunnittelusta, koska säännöksellä on nimenomaan tarkoitus puuttua siihen. Suomessa vuonna 2014 käyttöön otetun korkovähennysrajoituksen laskennallinen verovaiikutus oli valtiovarainministeriön laskelmassa ensimmäisenä vuonna 117 miljoonaa euroa ja sitä sovellettiin noin 200 yritykseen. Käyttöön otettu säännös ei kuitenkaan puuttunut lainajärjestelyihin perustuvaan verosuunnitteluun kokonaisuudessaan. Säännöksen valmistelun yhteydessä arvioitiin korkovähennysvoikeuden vuotuisiksi vaikutuksiksi rajoituksen muodosta riippuen 80–246 miljoonaa euroa, mikä olisi ollut noin 2–5 prosenttia suhteutettuna noin 5 miljardin yhteisöverotuottoon vuosina, joita arvio koski⁹³. Mikään esitetyistä rajoituksen muodoista ei olisi kokonaisuudessaan poistanut lainajärjestelyillä saatavia hyötyjä, koska osa koroista olisi ollut aina vähennyskelpoisia.

Valtiovarainministeriön arviot perustuivat Verohallinnon veroilmoitustietojen pohjalta räättälöimiin aineistoihin⁹⁴. Tämä lisää laskelman luotettavuutta, koska veroilmoitukset sisältävät kattavasti tietoja muun muassa konsernin sisäisistä lainoista ja niiden korkojen vaikutuksista verotettavaan tuloon.

Lainajärjestelyjen vaikutukset voidaan erottaa yritysten tilinpäätöksistä ja veroilmoituksista, sillä konsernin sisäiset lainat ja korot on yleensä eriteltävä niissä ja poikkeuksellisen suuret suoritukset on mahdollista havaita veroilmoituksilta⁹⁵. Siksi

92 Valtiovarainministeriö, 2016, U-jatkokirje eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta, saatavilla osoitteessa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2016-AK-56756.pdf>

93 Valtiovarainministeriö, Ilari Valjus, sähköposti 5.2.2016; Eduskunta, 2013, Hallituksen esitys 185/2013, saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130185>; Eduskunta, 2012, Hallituksen esitys 146/2012, saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120146>

94 Valtiovarainministeriö, Ilari Valjus, sähköposti 5.2.2016

95 Esim. Orbis-tietokannassa näitä tietoja ei ole eritelty, minkä vuoksi niillä ei voi tehdä vastaavia tutkimuksia.

vastaavia vaikutusarviotutkimuksia on tehty myös Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa. Norjassa vuonna 2014 käyttöön otetun korkojen vähennysvoikeutta rajoittavan säännöksen vaikutukseksi arvioitiin 3,4 prosenttia suhteutettuna yhteisöveron kokonaistuottoon. Ruotsissa vastaava säännös otettiin käyttöön 2013 ja sen vaikutus oli 8,5 prosenttia. Tanskassa korkojen vähennysvoikeutta rajoitettiin jo vuonna 2007 ja sen vaikutukseksi arvioitiin 5,2 prosenttia suhteessa yhteisöveron tuottoon. Ainakin Isossa-Britanniassa, Ranskassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa on arvioitu myös toisen tyyppisten verosuunnittelua rajoittavien säännösten vaikutuksia verotuloihin.⁹⁶

2.4 MAKROTALouden TILASTOIHIN PERUSTUVAT TUTKIMUKSET

Edellisessä luvussa kuvatut yritystason tilinpäätös- ja viranomaistietojen pohjalta tehdyt tutkimukset antavat lähtökohtaisesti paremman kuvan verosuunnittelusta kuin makrotalouden tilastoihin perustuvat tutkimukset, sillä niillä voidaan paremmin ottaa huomioon verosuunnittelussa käytettyjä rakenteita ja niiden seurauksia⁹⁷. Aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia voidaan kuitenkin tutkia myös kansantalouden tilinpitoaineistojen, maksutasetietojen, ulkomaisten suorien sijoitusten tilastojen, yritysverokertymien sekä kauppatilastojen pohjalta⁹⁸.

Verosuunnittelun vaikutusten erottaminen kansantalouden tilinpidosta ei onnistu, sillä aggressiivinen verosuunnittelu vaikuttaa suoraan esimerkiksi tilastoituun bruttokansantuotteeseen. Bruttokansantuotelaskelmat perustuvat tilinpäätöksiin, joten voitonsiirrolla pienentyneet voitot pienentävät suoraan myös bruttokansantuotetta ja vastaavasti kasvaneet voitot kasvattavat sitä. Monien tilinpitoaineistojen sisältö myös vaihtelee maittain, mikä heikentää vertailukelpoisuutta.

96 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 194, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

97 Ibid, s. 26–29

98 Ibid, s. 24

Maksutasetilastot⁹⁹ eivät suoraan erota konsernin sisäisiä toimia ja muita sijoituksia, mikä heikentää niiden käyttöä tutkimusaineistona¹⁰⁰. Suorien sijoitusten¹⁰¹ tilastoissa tällaisia tietoja on, ja siksi muun muassa UNCTAD on käyttänyt niitä arvioidessaan aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia kehitysmaiden ja koko maailman verotuloille. Tilastot eivät kuitenkaan ole kattavia, koska esimerkiksi veroparatiisien ja kehitysmaiden tiedot ovat niissä puutteellisia. Niillä ei myöskään aina pystytä erottamaan todellisia investointeja esimerkiksi veroparatiisin kautta kanavoiduista investoinneista¹⁰².

Myös verotilastoja voidaan hyödyntää arvioitaessa aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia esimerkiksi vertaamalla verotuotoja bruttokansantuotteen pohjalta arvioituun verotuottoon ilman aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusta. Tällaistenkin tutkimusten ongelmana on vertailukelpoisuuden puute, vaikeudet eristää aggressiivisen verosuunnittelun vaikutus muista verotuottoihin vaikuttavista ilmiöistä, ei-kattavat tiedot sekä se, että verosuunnittelu vaikuttaa myös vertailulukuna olevaan bruttokansantuotteeseen. Muun muassa Euroopan parlamentin tutkimuskeskus ja IMF ovat käyttäneet tällaista menetelmää.¹⁰³

Euroopan parlamentin tutkimuskeskus arvioi vuonna 2015 aggressiivisen verosuunnittelun

vaikutuksia EU-maiden yhteisöverotuottoja, yhteisöverokantoja ja liiketoiminnan voittoja koskevien tietojen avulla. Menetelmän luotettavuutta voidaan pitää kyseenalaisena. Menetelmä perustuu tutkijoiden määrittämän EU-maiden teoreettisen yhteisöverotuoton ja EU-maiden todellisuudessa toteutuneen verotuoton väliseen erotukseen, joka on laskettu yhteen maittain. Lisäksi on arvioitu, kuinka suuri osa erotuksen osoittamasta vaikutuksesta johtuu aggressiivisesta verosuunnittelusta ja kuinka suuri osa muista ilmiöistä. Teoreettisella verotuotolla pyritään hahmotamaan tilannetta, jossa aggressiivista verosuunnittelua ei olisi harjoitettu lainkaan.¹⁰⁴

Tutkijat ovat laskeneet teoreettisen verotuoton kertomalla kansallisen verokannan laskemallaan teoreettisella veropohjalla. Teoreettinen veropohja on johdettu kansantalouden tilinpidon bruttoylijäämästä, joka pohjautuu yritysten yhteenlaskettuihin liikevoittoihin¹⁰⁵. Tämä on ongelmallista muun muassa siksi, että aggressiivinen verosuunnittelu vaikuttaa suoraan sekä teoreettiseen että todelliseen veropohjaan, joita tutkijat vertailevat. Käytetty aineisto ei siten sisällä tietoa aggressiivisesta verosuunnittelusta eikä välttämättä kuvaa sitä edes epäsuorasti muun muassa siksi, että yleisen verokannan alittavat verotuotot johtuvat EU:ssa yleensä valtioiden tietoisesti määrittelemistä verokilpailuun tähtäävistä alennetuista verokannoista. Tutkimustulokset muun muassa näyttävät, että yritysverokilpailua aktiivisesti harjoittavat Alankomaat, Irlanti ja Luxemburg menettäisivät verotuloja aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi¹⁰⁶. Tämä on ristiriidassa muun muassa edellä käsiteltyjen LuxLeakstietojen kanssa (ks. edellä s. 7), jotka osoittavat, että Luxemburg on tosiasiallisesti saanut

99 Maksutasetilasto kuvaa kansantalouden ulkoista tasapainoa sekä reaali- että rahoitustalouden näkökulmasta. Maksutase kattaa liiketoimet, jotka tehdään kansantalouteen kuuluvien talousyksiköiden (kotimaassa asuvien) ja muuhun maailman kuuluvien talousyksiköiden (ulkomailla asuvien) kesken. Tilastokeskus, Maksutase ja ulkomainen varallisuusasema, <http://www.stat.fi/meta/til/mata.html> (viitattu 26.8.2016)

100 Muun muassa Gabriel Zucman on hyödyntänyt maksutasetilastoja arvioissaan: Zucman G., 2014, Taxing across Borders: Tracking Personal Wealth and Corporate Profits, saatavilla osoitteessa: <http://gabriel-zucman.eu/files/Zucman2014JEP.pdf>

101 Suorat sijoitukset ovat osa maksutasetta ja suoran sijoituksen kriteerinä on sijoittajan vähintään 10 prosentin omistusosuus sijoituskohteesta.

102 Ks. ongelmista: Heikkilä A., 2007, Monimutkaiset omistus- ja rahoitusjärjestelyt vaikeuttavat suorien sijoitusten arviointia, saatavilla osoitteessa: http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-02-15_003.html?s=0

103 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 26–29, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

104 Euroopan parlamentin tutkimuskeskus, 2015, Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union, s. 13–16, saatavilla osoitteessa: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU\(2015\)558773_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU(2015)558773_EN.pdf)

105 Tämä on johdettu maan yhteenlasketun liiketoiminnan bruttoylijäämästä, englanniksi *gross operating surplus*. Kansantalouden tilinpidon liiketoiminnan bruttoylijäämä eroaa todellisesta yhteisöveropohjasta, koska siinä ei ole huomioitu kuluvan käyttöomaisuuden poistoja, korkoja ja muita sellaisia maksuja, jotka yleensä voidaan vähentää verotuksessa. Ibid.

106 Ibid, s. 15

aggressiivisen verosuunnittelun seurauksena merkittäviä lisätuottoja myös yhteisöverotulojen muodossa.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF arvioi vuonna 2014 samankaltaisella menetelmällä aggressiivisen verosuunnittelun maailmanlaajuisia vaikutuksia keskittyen lisäksi kehitysmaaille aiheutuviin seurauksiin¹⁰⁷. Myös IMF:n laskelma perustui kansantalouden tilinpidon pohjalta lasketun teoreettisen verotuoton ja todellisen verotuoton erotukseen. Menetelmän puutteet ovat samat kuin Euroopan parlamentin tutkimuskeskuksen tutkimuksessa, ja muun muassa OECD on arvostellut sen luotettavuutta¹⁰⁸. Tutkimuksen mukaan esimerkiksi Yhdysvallat hyötyy aggressiivisesta verosuunnittelusta, mikä on jyrkässä ristiriidassa kaikkien Yhdysvalloissa yritysaineistoilla tehtyjen tutkimusten kanssa (ks. sivu 13).

German Institute for Economic Research -tutkimuslaitoksen professori Stefan Bach arvioi vuonna 2013 vastaavan tyypisellä menetelmällä aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia Saksalle vuonna 2008 vertaamalla yritysten tilastoituja voittoja niiden verotettaviin tuloihin. Bachin arvion mukaan Saksan yritysverotappiot olisivat olleet 90 miljardia euroa vuodessa eli liki kaksi kertaa maan yhteisöverotuottojen verran (58 miljardia vuonna 2008)¹⁰⁹. Menetelmään liittyy samoja puutteita kuin Euroopan parlamentin tutkimuskeskuksen ja IMF:n tutkimuksiin. Laskelmia kritisoineiden tutkijoiden mukaan Saksan verotappiot olisivat korkeintaan 10 miljardia vuositasolla¹¹⁰.

Yhdistyneiden kansakuntien kauppa- ja kehitysjärjestö UNCTAD arvioi vuonna 2015

aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia kehitysmaaille ja kaikille valtioille suorien sijoitusten tilastojen pohjalta¹¹¹. Tutkimuksessa havaittiin, että kehitysmaiden suorista sijoituksista saama tuotto on 1–1,5 prosenttia alhaisempi, kun ne on tehty matalan verotuksen valtion kautta. Tämän oletettiin johtuvan siitä, että näissä tilanteissa osa voitosta on siirretty matalan verotuksen piiriin. UNCTAD arvioi erotuksen pohjalta maailmanlaajuisen voitonsiirron määrän ja laski siitä keskimääräisellä verokannalla verovaikutukset, jotka olivat 200 miljardia dollaria (noin 155 miljardia euroa¹¹²) vuodessa. Suorien investointien tilastojen käyttö tutkimuksessa on kuitenkin ongelmallista, koska erot tuotoissa voivat johtua muistakin tekijöistä eivätkä ne sisällä tietoa kaikesta, muun muassa rahoitusjärjestelyihin, perustuvasta verosuunnittelusta¹¹³.

2.5 JULKISIIN KONSERNITILINPÄÄTÖKSIIN PERUSTUVA ARVIO

Kirjanpidon ja verotuksen asiantuntija Richard Murphy (ks. myös sivut 15 ja 16) arvioi vuonna 2008, että 700 suurimman brittikonsernin aggressiivinen verosuunnittelu aiheutti Isole-Britannialle 12 miljardin punnan verotappiot verotusvuonna 2006–2007¹¹⁴. Murphy arvioi tappiot vertaamalla yritysten todellisuudessa maksamia veroja siihen veromäärään, jonka ne olisivat maksaneet, jos niiden kirjanpidon voitosta ennen veroja olisi maksettu Ison-Britannian yleisen verokannan mukainen vero.

Murphyn tutkimusta on kritisoitu voimakkaasti eivätkä muut ole käyttäneet vastaavaa

107 IMF, 2014, *Spillovers in International Corporate Taxation*, saatavilla osoitteessa: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/050914.pdf>

108 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 104, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

109 Bach S., 2013, *Has German Business Income Taxation Raised. Too Little Revenue Over the Last Decades?*, saatavilla osoitteessa: http://www.diw.de/sixcms/detail.php?id=diw_01.c.421801.de

110 Euroopan parlamentin tutkimuskeskus, 2015, *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union*, s. 9–10, saatavilla osoitteessa: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU\(2015\)558773_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU(2015)558773_EN.pdf)

111 UNCTAD, 2015, *World Investment Report 2015*, saatavilla osoitteessa: http://unctad.org/en/Publications-Library/wir2015_en.pdf

112 UNCTADin veromenetysarvio on tehty koskien vuotta 2012, mistä syystä arvio on muunnettu euroiksi vuoden 2012 valuuttakurssien keskiarvon perusteella.

113 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 104, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

114 Murphy R., 2008, *The Missing Billions The UK Tax Gap*, saatavilla osoitteessa: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/documents/1missingbillions.pdf>

menetelmää¹¹⁵. Murphyn aineistona olivat pörssiyhtiöiden julkiset konsolidoidut tilinpäätökset, joissa kaikkien konserniin kuuluvien yhtiöiden tulokset on koottu yhteen ja niiden keskinäisten liiketoimien vaikutus on eliminoitu. Siten aineiston voitot sekä verot sisältävät myös konsernin ulkomailla kertyneet voitot ja maksamat verot. Suuryritykset toimivat kotivaltionsa ohella muualla, joten luvut eivät voi kuvata yksin Ison-Britannian verotappiota. Muissa maissa myös verokanta poikkeaa Isosta-Britanniasta, mikä selittää osan Murphyn laskemista verotappioista. Lisäksi kirjanpidon voiton ja verotettavan voiton ero voi johtua lukuisista muistakin syistä kuin verosuunnittelusta. Esimerkiksi yrityskauppojen tuotot ovat usein verovapaita ja varallisuuden arvomuutokset käsitellään kirjanpidossa ja verotuksessa eri tavoin. Näiden vaikutus voi olla monilla toimialoilla huomattava. Siksi on kyseenalaista, että Murphyn laskema luku kuvaisi aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia.

2.6 TIEVOUOTOIHIN JA TILINPÄÄTÖKSIIN PERUSTUVAT TAPAUSTUTKIMUKSET

Aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia voi tutkia myös analysoimalla yksittäistapauksia. Tällöin tutkimusaineisto voi perustua tietovuotoihin¹¹⁶, yritysten julkisiin kuulemisiin¹¹⁷, julkaistuihin oikeustapauksiin¹¹⁸, jul-

kisiin tilinpäätösaineistoihin¹¹⁹ tai yritysten itsensä tutkijoille antamiin sisäisiin materiaaleihin¹²⁰. Yksittäistapauksia on käsitelty sekä mediassa että akateemisissa tutkimuksissa. Tapaustutkimukset edellyttävät tyypillisesti laaja-alaista perehtymistä yksittäisiin yrityksiin ja niiden verojärjestelyihin. Tällaisen lähestymistavan etu on se, että verosuunnittelun rakenteista ja vaikutuksista sekä yritykselle että valtioille saadaan kattava ja luotettava näkemys. Toisaalta edes tapaustutkimuksissa ei välttämättä pystytä arvioimaan yksittäisen konsernin verosuunnittelun kaikkia piirteitä¹²¹.

Finnwatch on käsitellyt aiemmissa raporteissaan terveyspalveluyritys Attendon sekä Suomessa toimivien metallikaivosyritysten verosuunnittelua¹²². Tiedotusvälineissä on lisäksi viime vuosina käsitelty noin kahdenkymmenen suomalaisen tai Suomessa toimivan yrityksen verosuunnittelua. Nämä yritykset sekä niiden verosuunnittelun vaikutukset on lisätty luvussa 3.1.

Yksittäisten tapaustutkimusten ongelma on, että niiden tuloksia ei voida suoraan yleistää koko kansantalouden tasolle. Menetelmistä on kuitenkin hyötyä arvioitaessa laajempiin aineistoihin perustuvia taloustieteellisiä

- 115 Kritiikki esim. artikkelissa: Devereux M., Freedman J., Vella J., 2012, The Tax Gap For Corporation Tax, s. 10–13, saatavilla osoitteessa: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Docs/Publications/Reports/TaxGap_3_12_12.pdf
- 116 Marian O., 2016, The State Administration of International Tax Avoidance, saatavilla osoitteessa: http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Marian_State_Admin_of_Tax_Avoidance_0413.pdf
- 117 Ting A., 2014, iTax – Apple’s International Tax Structure and the Double Non-Taxation Issue, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2411297; Kleinbard E., 2013, Through a Latte, Darkly: Starbucks’s Stateless Income Planning, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2264384
- 118 Otusanya J., 2011, The role of multinational companies in tax evasion and tax avoidance: The case of Nigeria, saatavilla osoitteessa: <http://www.science-direct.com/science/article/pii/S1045235410001802>; Sikka P., Willmot H., 2010, The dark side of transfer pricing: Its role in tax avoidance and wealth retentiveness, saatavilla osoitteessa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235410000481>

- 119 Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmää.pdf; Ylönen M., Laine M., 2015, For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting, saatavilla osoitteessa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235414001270>; Finér L., Ylönen M., 2012, H&M veti verot kotiin, saatavilla osoitteessa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185>
- 120 Ali-Yrkkö J., Rouvinen P., 2015, Slicing Up Global Value Chains: a Micro View, saatavilla osoitteessa: <http://link.springer.com/article/10.1007/s10842-014-0192-2>
- 121 Ylönen M., Finér L., 2016, Metal Ores in Tax-Driven Wealth Chains: A Case Study of Tax Planning in the Finnish Mining Sector, s. 6–10; 35–36, saatavilla osoitteessa: <http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Fin%C3%A9rYl%C3%B6nen-Metal-Ores-in-Tax-Driven-Wealth-Chains-London-workshop-2016.pdf>
- 122 Finnwatch, 2013, Ei tietoja, ei tuloja? Outotex, Attendo ja vastuullinen veronmaksu, saatavilla osoitteessa: http://www.finnwatch.org/images/pdf/ei_tietoja_finnwatch.pdf; Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmää.pdf

tutkimuksia ja niiden luotettavuutta. Vertaamalla yksittäistapauksia tilastotieteellisiin tutkimuksiin on havaittu, että niiden aineistoihin ei usein sisälly tietoa keskeisimmistä verosuunnittelurakenteista ja eräät tilastotieteellisten tutkimusten tulokset ovat olleet epäuskottavia¹²³. Edellisissä kappaleissa kuvatut laajoihin tietoa-aineistoihin perustuvat tutkimukset voivat antaa jopa täysin vääran kuvan verosuunnittelun seurauksista. Tapaustutkimus auttaa tilastotieteellisen verosuunnittelututkimuksen puutteiden korjaamisessa.

Tapauskohtaisista tutkimuksista on myös mahdollista kehittää laajempia tutkimusaineistoja esimerkiksi toimialakohtaisten tutkimusten tekemiseen. Finnwatchin maaliskuussa 2016 julkaistussa raportissa arvioitiin verosuunnittelua kaikissa Suomessa toimivissa metallikaivosyrityksissä¹²⁴. Näin laajaa otosta voidaan hyödyntää myös arvioitaessa verosuunnittelun vaikutuksia kaikkien yritysten tasolla (ks. sivu 30). Tällöin on kuitenkin otettava huomioon otokseen liittyvät puutteet: esimerkiksi yksittäinen toimiala ei välttämättä kuvaa koko yrityskenttää.

2.7 YHTEENVETO ERI TUTKIMUSMENETELMILLÄ TEHDYISTÄ VEROMENETYSARVIOISTA

Edellä kuvatuilla menetelmillä on tehty viime vuosina muutamia arvioita aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksesta yhteisöverotuottoihin maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

OECD, IMF ja UNCTAD ovat arvioineet aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia kehitysmaihin sekä kaikkiin maihin (taulukko 3). OECD:n arvio on saatu hyödyntämällä yrityskohtaisia aineistoja, joista voidaan havaita aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia lähtökohtaisesti luotettavammin, kuin makrotalouden tilastoista (ks. sivut 9–11)¹²⁵. IMF:n arvio puolestaan perustuu kansantalouden tilinpidon pohjalta lasketun teoreettisen verotuoton ja todellisen verotuoton erotukseen (ks. sivu 19)¹²⁶. UNCTADin arvio perustuu suorien sijoitusten tilastoihin, joiden pohjalta on eroteltu sijoitusten kannattavuutta riippuen siitä, minkä tasoista verotus on investoinnin lähtömaassa (ks. sivu 19)¹²⁷.

Eri menetelmistä huolimatta kaikkien kolmen järjestön saamat globaaliarvot osuvat samaan mittaluokkaan: aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttama verovuoto on 4–10 prosenttia kaikista maailman yhteisöverotuloista eli noin 100–240 miljardia dollaria (75–180 miljardia euroa¹²⁸) vuodessa. Vaikutukset kehitysmaille ovat suuremmat eli 7,5–14 prosenttia yhteisöverotuloista eli noin 66–120 miljardia dollaria (50–93 miljardia euroa¹²⁹) vuodessa.

123 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 31, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>. Esimerkiksi seuraavassa tutkimuksessa verosuunnittelun vaikutusarviot vaikuttavat erikoisilta verrattuna esimerkiksi tietoihin yksittäisistä Luxemburgia ja muita maita koskevista verosuunnittelutapauksista: Huizinga H., Laeven L., 2008, s. 1180, *International Profit Shifting Within European Multinationals*, *Journal of Public Economics* 92, s. 1164–1182.

124 Finnwatch, 2016, *Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa*, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmää.pdf

125 OECD, 2015, *Measuring and Monitoring BEPS*, s. 81, 101, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

126 IMF, 2014, *Spillovers in International Corporate Taxation*, saatavilla osoitteessa: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/050914.pdf>

127 UNCTAD, 2015, *World Investment Report 2015*, saatavilla osoitteessa: http://unctad.org/en/Publications-Library/wir2015_en.pdf

128 Muunnettu euroiksi vuoden 2014 valuuttakurssien keskiarvon mukaisesti, koska arviohaarukka perustuu OECD:n tutkimus vuotta 2014 koskevaan tutkimukseen.

129 Muunnettu euroiksi vuoden 2012 valuuttakurssien keskiarvon mukaisesti, koska arviohaarukka perustuu UNCTADin vuotta 2012 koskevaan tutkimukseen.

Taulukko 3 – Alueellisia arvioita aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksista

Arvion tekijä	Alue	Arvion tekovuosi	Vaikutus (mrd)	Vaikutus suhteessa yhteisöverotuottoihin	Aineisto
OECD	globaali	2015	100–240 \$ (75–180 €)	4–10 %	yrittäjäkohtainen aineisto
IMF	globaali	2014	–	5%	kansantalouden tilinpitoaineisto
UNCTAD	globaali	2015	200 \$ (155 €)	8%	suorien sijoitusten makrotalouden tilastot
IMF	kehittyvät maat	2014	–	13%	kansantalouden tilinpitoaineisto
UNCTAD	kehittyvät maat	2015	66–120 \$ (50–93 €)	7,5–14%	suorien sijoitusten makrotalouden tilastot ¹³⁰
Euroopan parlamentin tutkimuskeskus	EU	2015	50–70 €	–	kansantalouden tilasto
Murphy	EU	2012	150 €	–	verotustiedot ja konsernitilinpäätökset

Euroopan parlamentin tutkimuskeskus sekä kirjanpidon ja verotuksen asiantuntija Richard Murphy ovat puolestaan tehneet arvion aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksista EU-maille (viimeisinä taulukossa 3). Näiden tutkimusten puutteita on käsitelty sivuilla 15, 16 ja 18. Murphy arvioi vuonna 2012 aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamiksi verotappioiksi EU:ssa 150 miljardia euroa vuodessa¹³¹. Euroopan parlamentin tutkimuskeskuksen vuonna 2015 tekemän arvion mukaan tappiot ovat vuositasolla 50–70 miljardia euroa¹³².

Aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia yksittäisille maille on tutkittu ainakin Ruotsissa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Yhdysvalloissa (taulukko 4). Näistä kuitenkin ainoastaan Ruotsissa ja Yhdysvalloissa tehdyt tutkimukset perustuvat luotettavaan tietoihin. Ruotsin tutkimusten ongelma on kuitenkin menetelmien läpinäkymättömyys (ks. sivu 15).

Tuoreessa tutkimuksessaan Reedin yliopiston taloustieteen professori Kimberly Clausing arvioi, että aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamat veromenetykset olivat Yhdysvalloissa 77–111 miljardia dollaria (60–86 miljardia euroa) vuonna 2012 (ks. sivu 13). Yhdysvaltain viranomaisten keräämiin tietoihin perustuva tutkimus osoitti, että vaikutukset ovat olleet koko ajan kasvussa¹³³. Summa vastasi 31–45 prosenttia maan 248 miljardin yhteisöverotuloista vuonna 2012. Johtuen Yhdysvaltojen erilaisesta verojärjestelmästä lukua ei voi suoraan verrata muihin maihin (ks. luku 2.3.). Kalifornian yliopiston taloustieteen professori Gabriel Zucman päätyi toisenlaisella maksutasetilastoihin perustuvalla menetelmällä samansuuntaiseen lukuun, kun hän arvioi Yhdysvaltain verotappioiksi 55–133 miljardia dollaria (40–100 miljardia euroa) vuonna 2013 (ks. sivu 18).

Ruotsin Skatteverketin 11 miljardin kruunun arvio aggressiivisen verosuunnittelun

130 Sisältää vain sijoituksiin liittyvän verovuodon, ei esimerkiksi siirtohintojen manipulointia.

131 Murphy R., 2012, Closing the European Tax Gap, saatavilla osoitteessa: http://www.socialistsanddemocrats.eu/sites/default/files/120229_richard_murphy_eu_tax_gap_en.pdf

132 Euroopan parlamentin tutkimuskeskus, 2015, Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union, saatavilla osoitteessa: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU\(2015\)558773_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU(2015)558773_EN.pdf);

133 Clausing K., 2016, The Effect of Profit Shifting on the Corporate Tax Base in the United States and Beyond, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2685442>

Taulukko 4 – Maakohittaisia arvioita aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksista

Tutkija	Maa	Vuosi	Vaikutus (mrd€)	Vaikutus suhteessa yhteisöverotuottoihin	Aineisto
Bach	Saksa	2008	90	155 %	makrotalouden tilasto
Clausing	Yhdysvallat	2012	60–86	31–45 %	tilinpäätöstiedot
Murphy	Iso-Britannia	2008	10	23 %	konsernitilinpäätökset
Skatteverket	Ruotsi	2008	1	11 %	verotustiedot
Zucman	Yhdysvallat	2013	40–100	20–48 %	maksutasetilastot

veromenetyksistä vuonna 2008 oli noin 11 prosenttia 96 miljardin kruunun (noin 1 miljardin euron) yhteisöverotuloista (ks. menetelmästä luku 2.3.).

Richard Murphy arvioi vuonna 2008, että aggressiivinen verosuunnittelu aiheutti Isolle-Britannialle 12 miljardin punnan (noin 10 miljardin euron) verotappiot, mikä vastasi noin 23 prosenttia maan yhteisöverotuloista. Menetelmää ei voida pitää luotettavana (ks. sivut 19 ja 20).

Kyseenalainen on myös *German Institute for Economic Research* -tutkimuslaitoksen professori Stefan Bachin arvio, jonka mukaan Saksan yritysverotappiot olisivat olleet 90 miljardia euroa vuodessa eli liki kaksi kertaa maan yhteisöverotuottojen verran (ks. sivu 19).

Aggressiivisen verosuunnittelun vaikutukset eivät rajoitu yhteisöverotuottoihin

Aggressiivinen verosuunnittelu aiheuttaa lyhyen aikavälin veromenetyksiä kauaskantoisempia hyvinvointitappioita. Näiden vaikutusten mittaaminen on miltei mahdotonta.

Verosuunnittelu on kiihdyttänyt yritysverokilpailua, mikä on johtanut yhteisöverokantojen romahtamiseen viimeisten vuosikymmenten aikana. Verokilpailusta on syntynyt kierre, joka on heikentänyt valtioiden veropoliittista suvereniteettia. Verotuksen painopistettä ei voida määrittää ideaalilla tavalla niin, että se olisi talouden tehokkaan toiminnan sekä verovelvollisten välisen oikeudenmukaisuuden kannalta paras mahdollinen.

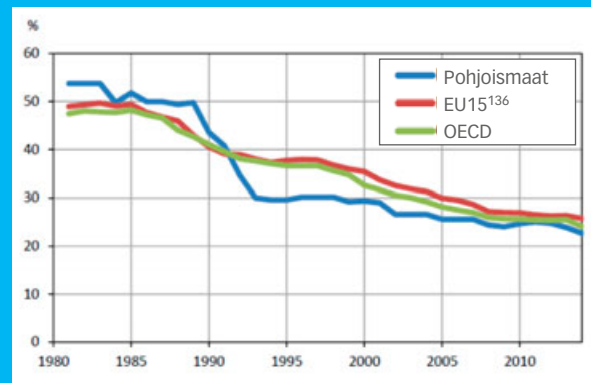
Matalien yritysverokantojen vuoksi korkeammin verotettua tuloa, kuten palkkatuloja, kanavoidaan yritysten kautta. Esimerkiksi lääkärin palkkiot maksetaan usein heidän omistamalleen yritykselle, jota verotetaan kevyemmin. Tämän seurauksena yritysten voittoina tilastoidut tulot ovat kasvaneet muiden tulojen kustannuksella, mikä selittää osaltaan sen, että yhteisöverotuotot eivät ole laskeneet yhteisveroasteiden mukana¹³⁴. Yritysverokantojen laskeminen nykytasolta ei ole kestävä, sillä se pienentäisi esimerkiksi palkoista kertyviä veroja, kun tuloja kanavoitaisiin vieläkin laajemmin yrityksiin.

Aggressiivinen verosuunnittelu vääristää ihmisten sekä yritysten käyttäytymistä ja asettaa verovelvolliset epätasa-arvoiseen asemaan. Suuryritykset maksavat voitoistaan suhteellisesti vähemmän yhteisveroja kuin vastaavaa toimintaa harjoittavat pienemmät kansallisesti toimivat yritykset. Erään eurooppalaisen tutkimuksen mukaan suuryritysten verot ovat 32 prosenttia pienemmät¹³⁵. OECD:n arvion mukaan ero monikansallisten ja kansallisten

134 Muista mahdollisista syistä, ks. Valtion talouden tutkimuskeskus, Kari S., 2015, Corporate tax in an international environment – Problems and possible remedies, s. 4–6, saatavilla osoitteessa: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/wp62.pdf

135 Egger P., Eggert W., Winner H., 2010, Saving taxes through foreign plant ownership, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022199609001573> (viitattu 14.10.2016)

Kuva 3 – Yhteisöverokantojen kehitys 1981–2014

Lähde: VATT¹³⁷

suuryritysten efektiivisissä veroasteissa¹³⁸ on 4–8,5 prosenttia.¹³⁹

Lopulta aggressiivinen verosuunnittelu heijastuu myös talouden toimintaan ja talouskasvuun eri tavoin.

Investoinnit kohdentuvat tehottomasti, kun suuryritykset ja muun muassa aineettomaan omaisuuteen kohdistuvat investoinnit saavat perusteetonta veroetua. Julkispalvelut heikenevät haitallisesti, kun niitä ei voida rahoittaa, vaikka se olisi talouden toiminnan kannalta tehokkain toimintatapa ja hyödyttäisi näin myös yksityistä sektoria.

136 EU15-maihin lukeutuvat Itävalta, Belgia, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Kreikka, Irlanti, Italia, Luxemburg, Alankomaat, Portugali, Espanja, Ruotsi ja Iso-Britannia. Kyseiset maat olivat EU:n jäsenvaltioita ennen kuin kymmenen uusi jäsenmaata liittyi unioniin toukokuussa 2004.

137 Valtion talouden tutkimuslaitos, Kari S., 2015, Corporate tax in an international environment – Problems and possible remedies, s. 5, saatavilla osoitteessa: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/wp62.pdf

138 Tosiasiallinen eli efektiivinen verokanta lasketaan jakamalla yrityksen tai yrityskonsernin maksamat yhteisöverot sen voitolla ennen veroja. Lisäksi lukua oikaistaan muun muassa ottamalla huomioon verotuksen ja kirjanpidon eroja.

139 OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, s. 156–157, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>

3. Arvioita aggressiivisen verosuunnittelun taloudellisista vaikutuksista Suomelle

3.1 ARVIOINNIN LÄHTÖKOHTIA

Suomen verolainsäädännössä ei ole sellaisia erityissäännöksiä, joiden avulla yritykset voisivat välttää veroja siirtämällä voittoja Suomeen. Suomen 20 prosentin yleinen yhteisöverokanta on globaalissa vertailussa alhainen, mutta se ei ole sitä suhteessa haitallista verokilpailua käyviin maihin, joissa todellinen verokanta voi jäädä selvästi alle 10 prosentin¹⁴⁰.

Yrityksillä ei siis ole kannustina siirtää voittoja Suomeen. Sen sijaan siirtämällä voittoja pois Suomesta on mahdollista saavuttaa veroetuja.

Euroopan komission tutkimuksessa Suomen lainsäädännön arvioitiin sisältävän useita poraanreikiä, joita voi hyödyntää voittojen siirrossa pois Suomesta¹⁴¹. Suomen talous on vahvasti integroitunut maailman talouteen: suomalaiset yritykset toimivat kansainvälisesti, ja lukuisilla ulkomaisilla suuryrityksillä on täällä laajaa toimintaa. Suomi kuuluu siihen valtioiden enemmistöön, joka menettää verotuloja aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi. Tätä voidaan pitää lähtökohtana arvioitaessa verosuunnittelun vaikutuksia Suomen yhteisöverotuottoihin.

Lukuisat julkisuudessa käsitellyt esimerkit osoittavatkin, että sekä suomalaiset että ulkomailla kotipaikkaansa pitävät monikansalliset yritykset ovat vältelleet maksamasta veroja Suomessa kertyneistä voitoistaan. Nämä julkisuudessa esitetyt tapauskohtaiset veromenetysarviot on koottu alalukuun 3.2.

Paljastuneet yksittäistapaukset ovat kuitenkin vain jäävuoren huippu. Tarvittaisiin tietoa kaikkien monikansallisten yhtiöiden

verosuunnittelusta. Aggressiivisen verosuunnittelun kokonaisvaikutuksia yhteisöverokertymään ei kuitenkaan Suomessa ole toistaiseksi arvioitu.

Tässäkään selvityksessä ei ole voitu tehdä kattavaa tilastotieteellistä arviota siitä, kuinka paljon yritykset siirtävät voittoja pois Suomesta matalan verotuksen maihin. Saksassa ja Yhdysvalloissa kerätään monikansallisten konsernien maakohtaisesti eriteltyjä tilinpäätöstietoja tutkimuskäyttöön, mikä antaa mahdollisuuden luotettavampaan tutkimukseen (ks. luku 2.3).

Kokonaisvaikutuksia on kuitenkin mahdollista haarukoida edellisessä luvussa kuvattujen aiempien tutkimusten varassa suhteuttamalla niissä laskettuja alue- tai toimialakohtaisia taikka tiettyä verosuunnittelukeinoa koskevia veromenetysarvioita Suomen kansantalouden tasolle. Olemme valinneet arvioiden pohjaksi vain luotettavimmiksi arvioimiamme menetelmiä. Siitä huolimatta arviot ovat hyvin karkeita. Nämä arviot on käyty läpi seuraavissa alaluvuissa julkisuudessa esitettyjen tapauskohtaisten arvioiden jälkeen.

3.2 JULKISUUDESSA ESITETYT TAPAUSKOHTAISET ARVIOT

Julkisuudessa käsitellyt yksittäistapaukset Suomessa toimivien yritysten aggressiivisesta verosuunnittelusta on koottu taulukkoon 5. Arviot veromenetyksistä perustuvat lähdeartikkeleissa esitettyihin tietoihin eikä alkupe räisiä tilinpäätösaineistoja ole erikseen analysoitu tätä tutkimusta varten. Siten laskutapa, jolla arvioon on päädytty, vaihtelee tapauskohtaisten välillä ja arvioihin on syytä suhtautua suuntaa-antavana.

¹⁴⁰ Euroopan komissio, 2015, *Corporate Income Taxation in the European Union*, s. 22, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/fairer_corporate_taxation/swd_2015_121.pdf

¹⁴¹ Euroopan komissio, 2016, *Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators*, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_61.pdf

Taulukko 5 – Verosuunnittelutapauksia Suomessa

Yritys	Toimiala	Tutkitut vuodet	Arvio Suomen veromenetyksistä	Verosuunnittelutyyppi
A-Katsastus	katsastuspalvelu	2009–2011	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁴²
Agnico Eagle Mines	kaivostoiminta	2009–2014	12,7 miljoonaa euroa vuosina 2009–2014	rahoitusjärjestelyt ¹⁴³
Altona Mining	kaivostoiminta	2011–2014	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁴⁴
Attendo	terveyspalvelut	2009–2012	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁴⁵
BRP Finland	moottoriturheilulaitteiden valmistus	2007–2011	6,2 miljoonaa euroa vuosina 2007–2011	rahoitusjärjestelyt ¹⁴⁶
Carlsberg / Synebrychoff	panimo- ja virvoitusjuomateollisuus	2006–2010	6,6 miljoonaa euroa vuodessa ¹⁴⁷	rahoitusjärjestelyt, KHO katsoi järjestelyn laittomaksi vuonna 2016 ¹⁴⁸
Caruna	sähkönsiirto	2013–2014	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁴⁹
Digita	viestintäverkkojen hallinnointi	2007–2013	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁵⁰
Elenia	sähkönsiirto	2013–2014	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁵¹
First Quantum Minerals	kaivostoiminta	2002–2014	63,3 miljoonaa euroa vuosina 2002–2014 ¹⁵²	rahoitusjärjestelyt ¹⁵³
Fortum	energiayhtiö	2007	136,4 miljoonaa vuodessa ¹⁵⁴	rahoitusjärjestelyt ¹⁵⁵
GE Healthcare	terveysteknologia	2011–2014	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ja liiketoimintamallin keskittäminen ¹⁵⁶
Janton	suorajakelu ja mainonta	2007–2011	1–3 miljoonaa euroa vuodessa	rahoitusjärjestelyt ¹⁵⁷
H&M	vaatteiden vähittäiskauppa	2007–2011	8 miljoonaa euroa vuodessa ¹⁵⁸	liiketoimintamallin keskittäminen ja siirtohintojen optimointi ¹⁵⁹
Huhtamäki	kuluttajapakkausten valmistus	2009–2015	20 miljoonaa euroa vuodessa (vähintään)	rahoitusjärjestelyt ¹⁶⁰
Ikea	huonekalukauppa	2013	ei euromääräistä arviota	liiketoimintamallin keskittäminen ¹⁶¹
McDonald's	pikaruokaketju	2011	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ja liiketoimintojen keskittäminen ¹⁶²
Mehiläinen	terveyspalvelut	2010	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁶³
Metallikaivosyhtiöt (kaikki Suomessa toimivat yhteensä)	kaivostoiminta	2011–2014	49 miljoonaa euroa vuosina 2011–2014	rahoitusjärjestelyt ¹⁶⁴
Nasdaq	pörssi	2006–2010	6,2 miljoonaa euroa vuodessa ¹⁶⁵	rahoitusjärjestelyt, KHO katsoi järjestelyn laittomaksi vuonna 2016 ¹⁶⁶
Neste	öljynjalostus	2015	15–20 miljoonaa euroa vuodessa	liiketoimintamallin keskittäminen ja siirtohintojen optimointi ¹⁶⁷
Nokian renkaat	kumiteollisuus	2007–2010	100,3 miljoonaa euroa vuosina 2007–2010 ¹⁶⁸	rahoitusjärjestelyt ¹⁶⁹
Pelican Self Storage	varastopalvelut	2013	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁷⁰
Stockmann	vähittäiskauppa	2009–2011	10,3 miljoonaa euroa vuosina 2009–2011 ¹⁷¹	rahoitusjärjestelyt ¹⁷²
Stora Enso	sellun ja paperin tuotanto	2005–2010	50 miljoonaa euroa vuosina 2005–2010	liiketoimintojen sijoittaminen ja siirtohintojen optimointi ¹⁷³
Terveystalo	terveyspalvelut	2009–2013	ei euromääräistä arviota	rahoitusjärjestelyt ¹⁷⁴

- 142 Iltalehti, 4.10.2012, Minne veroeurot karkasivat?, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012100416088944_uu.shtml (viitattu 3.10.2016)
- 143 Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmaa.pdf
- 144 Ibid.
- 145 Finnwatch, 2013, Ei tietoja, ei tuloja? Outotec, Attendo ja vastuullinen veronmaksu, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/ei_tietoja_finnwatch.pdf (viitattu 3.10.2016)
- 146 Iltalehti, 4.10.2012, Korkokikkailua napapiirillä, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012100416146392_uu.shtml (viitattu 3.10.2016)
- 147 Arvio on laskettu vertaamalla yhtiön veromenoja ennen verosuunnittelujärjestelyä vuonna 2006 (9 miljoonaa euroa) ja sen jälkeen vuonna 2007 (2,4 miljoonaa). Oletus on, että verojen lasku 6,6 miljoonalla johtuu verosuunnittelujärjestelystä, koska yhtiön toiminnassa ei ole tapahtunut muita yhtä merkittäviä muutoksia.
- 148 Yle, 19.5.2016, KHO: Sinebrychoffin omistajalla Carlsbergillä ei ollut oikeutta korkovähennyksiin Suomessa, http://yle.fi/uutiset/kho_sinebrychoffin_omistajalla_carlsbergilla_ei_ollut_oikeutta_korkovahennyksiin_suomessa/8893112 (viitattu 3.10.2016)
- 149 Yle, 31.1.2016, Yhtiö teki 50 miljoonan euron voitot sähkönsiirrosta Suomessa – verot lähes olemattomat, http://yle.fi/uutiset/yhtio_teki_50_miljoonan_euron_voitot_sahkonsiirrosta_suomessa_verot_lahes_olemattoimat/8638094 (viitattu 3.10.2016)
- 150 Helsingin sanomat, 17.8.2014, Suomen tv-verkosta tuli ulkomaisten sijoittajien rahasampo, <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1408086091307> (viitattu 12.11.2016)
- 151 Taloussanomat, 5.2.2016, Elenia maksaa voitoistaan veroja vielä Carunaakin vähemmän, <http://www.taloussanomat.fi/energia/2016/02/05/elenia-maksaa-voitoistaan-veroja-viela-carunaakin-vahemman/20161380/12> (viitattu 3.10.2016)
- 152 Arvioon on laskettu yhteen verosuunnittelu, joka liittyy Kevitsan ja Pyhäsalmen kaivosten toimintaan.
- 153 Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmaa.pdf
- 154 Arvio perustuu Verohallinnon asiassa tekemän oikaisun määrään, kun se katsoi järjestelyn laittomaksi veron kiertämiseksi. Hallinto-oikeus katsoi oikaisun perusteettomaksi toukokuussa 2016. Veronsaajien oikeudenvallontayksiköllä oli mahdollisuus valittaa päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Järjestely on ollut voimassa myös myöhempinä vuosina ja sen kokonaisvaikutus voi olla jopa yli miljardi euroa. Fortum, 2016, Tilinpäätös 2015, s. 91, saatavilla osoitteessa: http://apps.fortum.fi/gallery2/Fortum_Tilinpaaatos_2015.pdf
- 155 Fortum, 16.5.2016, Hallinto-oikeus vahvistanut Fortumille myönteisen päätöksen Belgian rahoitusyhtiön verotuksesta, <http://www.fortum.com/fi/media/pages/hallinto-oikeus-vahvistanut-fortumille-myonteisen-paatoksen-belgian-rahoitusyhtion-verotuksesta.aspx> (viitattu 3.10.2016)
- 156 GE Healthcare maksoi Suomesta ulkomaille yhteensä lähes 300 miljoonaa euroa korkoja ja rojalteja vuosina 2011–2014, minkä seurauksena se maksoi Suomeen alle puoli miljoonaa euroa yhteisöveroa. Helsingin Sanomat ei arvioinut, kuinka suuri osa koroista ja rojalteista johtui aggressiivisesta verosuunnittelusta. Helsingin sanomat, 18.5.2016, Suuryhtiö GE Healthcare maksaa vain vähän veroja Suomeen – verosuunnittelussa apuna rojalit ja korot, <http://www.hs.fi/talous/a1463461703205> (viitattu 12.11.2016)
- 157 Yle, 22.1.2013, Mainosjakelusta 1,99 euroa tunti - jakelubisnes johtaa veroparatiisiin, http://yle.fi/uutiset/mainosjakelusta_199_euroa_tunti_-_jakelubisnes_johtaa_veroparatiisiin/6462172 (viitattu 3.10.2016)
- 158 Arvio perustuu yhtiön veromenojen määrän erotukseen ennen ja jälkeen verosuunnittelujärjestelyerotuksen.
- 159 H&M on keskittänyt tuotteidensa välittämisen, suunnittelun koordinoinnin, aineettomat oikeudet ja riskit Ruotsiin. Talouselämä, 14.12.2012, Henne&Mauritz veti verot kotiin, <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185> (viitattu 3.10.2016)
- 160 Iltalehti, 24.4.2016, Näin Huhtamäen aggressiivinen verosuunnittelu toimii, http://www.iltalehti.fi/talous/2016042421464472_ta.shtml (viitattu 3.10.2016)
- 161 Helsingin sanomat, 17.1.2015, Ilean ja muiden suuryhtiöiden brändien verot valuvat ulkomaille, <http://www.hs.fi/talous/a1421390552722> (viitattu 12.11.2016)
- 162 Helsingin sanomat, 7.12.2012, McDonald'sin bisnes perustuu yhä enemmän tuotemerkeille, <http://www.hs.fi/talous/a1354767915624> (viitattu 12.11.2016). Euroopan komissio tutkii parhaillaan McDonald'sin verojärjestelyitä, Kauppalehti, 19.9.2016, EU uhkaa McDonaldsia satojen miljoonien eurojen mätkyillä, <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/eu-uhkaa-mcdonaldsia-satojen-miljoonien-eurojen-matkyilla/BKXGtQ8N> (viitattu 12.11.2016)
- 163 Keski-suomalainen, 2011, Veronmaksuhalu lopahti, Keski-suomalainen 17.11.2011
- 164 Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmaa.pdf
- 165 Arvio perustuu yhtiön verotettavaan tuloon vuonna 2008 lisättyyn määrään, kun järjestely katsottiin laittomaksi veron kiertämiseksi.
- 166 Yle, 19.5.2016, KHO:n ratkaisut suitsivat kansainvälisten yritysten aggressiivista verosuunnittelua Suomessa – jopa satoja miljoonia menetetty, http://yle.fi/uutiset/khon_ratkaisut_suitsivat_kansainvalisten_ryritysten_aggressiivista_verosuunnittelua_suomessa_jopa_satoja_miljoonia_menetetty/8893243 (viitattu 3.10.2016)
- 167 Nesteellä on Sveitsissä öljytuotteiden osto- ja myyntitoimintoja. Iltalehti, 3.4.2016, Näin Neste suunnittelee verojaan – Sveitsi on yhtiölle veroparatiisi, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016040221355709_uu.shtml (3.10.2016)
- 168 Arvio perustuu Verohallinnon yhtiön verotettavaan tuloon vuosille 2007–2010 lisäämään määrään, kun se katsoi yhtiön järjestelyt laittomiksi. Lisäys on sittemmin peruttu.
- 169 Talouselämä, 7.2.2014, Verottaja turmeli Nokian Renkaiden tuloksen – ”uskomme, että päätös muuttuu”, <http://www.talouselama.fi/uutiset/verottaja-turmeli-nokian-renkaiden-tuloksen-uskomme-etta-paatos-muuttuu-3451807> (viitattu 3.10.2016)
- 170 Helsingin sanomat, 31.1.2015, Tavaranhimo paisuttaa varastobisnestä – tuotot virtaavat Luxemburgiin, <http://www.hs.fi/talous/a1305922947885> (viitattu 7.11.2016)
- 171 Arvio perustuu yhtiön verotettavaan tuloon vuosille 2009–2011 lisättyyn määrään, kun Verohallinto oikaisi konsernin sisäisten korkojen siirtohinnoittelua. Stockmann ilmoitti vuonna 2016 valittavansa päätöksestä.
- 172 Kauppalehti, 13.1.2016, Stockmannille raju paukku verokarhulta – ”Perusteetonta”, <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/stockmannille-rajau-paukku-verokarhulta---perusteetonta/vZuZu63x> (viitattu 12.11.2016)
- 173 Stora Enso oli keskittänyt sellun välitystoiminnan alankomaalaiseen välitysyhtiönsä ja se oli tehnyt Alankomaiden kanssa ennakkohinnoittelusopimuksen. Talouselämä, 11.6.2012, Verosuunnittelu lihottaa Stora Enson sellusampoa, <http://www.talouselama.fi/uutiset/verosuunnittelu-lihottaa-stora-enson-sellusampoa-3423588> (viitattu 3.10.2016)
- 174 Yle, 13.4.2015, Terveystalon korkoja sittenkin Luxemburgiin, <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/04/13/terveystalon-korkoja-sittenkin-luxemburgiin> (viitattu 3.10.2016)

Pelkästään taulukkoon koottujen tapaus-
ten aiheuttamat yhteenlasketut arvioidut
veromenetykset Suomelle ovat vuositasolle
muutettuna vähintään 230 miljoonaa euroa,
josta valtaosa koostuu Fortumin verosuun-
nittelusta. Summassa ei ole huomioitu sitä,
että tapauskohtaiset euromääräiset arviot on
tehty eri vuosien osalta. Siitä puuttuvat myös
tapaukset, joissa ei ole tehty euromääräistä
vaikutusarviota. Lähes kaikki tapaukset kos-
kevat rahoitusrakenteeseen liittyvää vero-
suunnittelua, jossa voittoja on siirretty Suo-
mesta korkoina muualle. Tämä johtuu siitä,
että tällainen verosuunnittelu on suhteellisen
helppo havaita analysoimalla yksittäisen kon-
sernin tilinpäätöksiä. On myös huomioitava,
että korkojen vähennyskelpoisuutta koskevaa
lainsäädäntöä muutettiin Suomessa vuonna
2014. Tapaustutkimuksissa esitetyt yhtiöt
ovat voineet tästä tai muusta syystä muuttaa
verosuunnitteluaan, joten arviot kuvaa-
vat veromenetyksiä ainoastaan tutkittuna
ajanjaksona.

3.3 VALTIOVARAINMINISTERIÖN LAINAJÄRJESTELYARVION YLEISTÄMINEN KAIKKEEN VEROSUUNNITTELUUN

Valtiovarainministeriön selvitysten (ks. s. 16
ja 17) mukaan vuonna 2014 käyttöön otettu
korkovähennysrajoitusta koskeva säännös
lisäsi verovaikutuspotentiaalia vuonna 2014
yhteensä 117 miljoonaa euroa, kun lain tiu-
kimmassa luonnosversiossa lisäverotuotoksi
arvioitiin korkeimmillaan 246 miljoonaa euroa
vuositasolla. Lailla puututtiin nimenomaan
konsernin sisäisiin lainajärjestelyihin perus-
tuvaan verosuunnitteluun, mutta edes tiukin
luonnosversio ei olisi poistanut verosuunnit-
telulla saatuja hyötyjä täysin.

Valtiovarainministeriön arviot koskevat
nimenomaan lakimuutoksen ja muutoseh-
dotuksen vaikutuksia. Ne eivät siten kuvaa
aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia.
Arvioiden pohjalta voidaan kuitenkin tehdä
varovainen arvio lainajärjestelyjen vaikutuk-
sista Suomen verokertymään.

Jos oletetaan, että korkein 246 miljoonan
vuosiarvio kuvaa lainajärjestelyjen aiheutta-
mia veromenetyksiä ennen lakimuutosta ja
117 miljoonan verovaikutuspotentiaalin lisäys
osuutta, jonka lakimuutos esti, voidaan laina-
järjestelyjen aiheuttamiksi veromenetyksiksi
korkovähennysrajoitusten jälkeen arvioida
129 miljoonaa euroa¹⁷⁵. Arvio on todennäköi-
sesti oikeassa suuruusluokassa, mutta puut-
teidensa vuoksi sitä on syytä pitää varovai-
sena. Ensiksi tiukinkaan lain luonnosversio ei
olisi poistanut verosuunnittelun hyötyjä kuin
osittain¹⁷⁶. Toiseksi julkisuudessa käsitelty-
jen tapaus- ja perusteella vaikuttaa siltä, että
ainakin pääomasijoittajilla on ollut mahdol-
lista kiertää lain tarkoitusta niin, että korot
voidaan vähentää korkovähennysrajoitusten
säättämisen jälkeenkin kokonaan¹⁷⁷. Kolman-
neksi muun muassa yritysten kannattavuus ja
korkotason vaihtelu vaikuttavat järjestelyjen
tosiasiallisiin verovaikutuksiin.

Euroopan komissio on arvioinut saksalaistut-
kimuksen pohjalta, että noin 30 prosenttia
aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamista
veromenetyksistä johtuu rahoitusjärjeste-
lyistä¹⁷⁸. Niihin lukeutuvat myös konsernin
sisäiset lainajärjestelyt, joita valtiovarainmi-
nisteriön arviot koskivat. Loput 70 prosent-
tia veromenetyksistä johtuvat tutkimusten
mukaan muusta aggressiivisesta verosuun-
nittelusta, kuten aineettoman omaisuuden

¹⁷⁵ 246m€–117m€

¹⁷⁶ Valtiovarainministeriö, Ilari Valjus, sähköposti
5.2.2016. Säännöksen (laki elinkeinotulon verottami-
sesta 18a §) perusteella osa korkokuluista on aina
vähennyskelpoisia. Lisäksi se ei koske lainkaan kiin-
teistösiirtoyhtiöitä eikä rahoituslaitoksia.

¹⁷⁷ Säännöksen omistussuosuuksia koskevien määräysten
vuoksi ainakin pääomasijoittajien hallinnoimilla yri-
tyksillä on mahdollisuus välttää sen soveltuminen.
Yle, 13.1.2016, Yhtiö teki 50 miljoonan euron voitot
sähkönsiirrosta Suomessa – verot lähes olematto-
mat, http://yle.fi/uutiset/yhtiö_teki_50_miljoonan_euron_voitot_sahkonsiirrosta_suomessa_verot_lahes_olemattomat/8638094 (viitattu 7.7.2016);
Taloussanomat, 5.2.2016, Elenia maksaa voitoi-
staan veroja vielä Carunaakin vähemmän, <http://www.taloussanomat.fi/energia/2016/02/05/elenia-maksaa-voitoistaan-veroja-viela-carunaakin-vahemman/20161380/12> (viitattu 7.7.2016)

¹⁷⁸ Euroopan komissio, 2015, Corporate Income Taxation
in the European Union, s. 23–24, saatavilla osoittees-
sa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/company_tax/fairer_corporate_taxation/swd_2015_121.pdf; Heckemeyer
J., Overesch M., 2013, Multinationals' profit respon-
se to tax differentials: Effect size and shifting chan-
nels, saatavilla osoitteessa: <http://econstor.eu/bitstream/10419/78624/1/756742838.pdf>

sijoittamisesta alhaisemman verotuksen maihin. Muun verosuunnittelun laajuutta ei ole Suomessa tutkittu. Jos oletetaan, että komission selvityksessä esitetty suhdeluku soveltuisi suoraan Suomeen, ja laskun pohjana käytetään edellä todettua 129 miljoonan arviota lainajärjestelyihin perustuvasta verosuunnittelusta, verosuunnittelun vaikutusarvio on 430 miljoonaa euroa¹⁷⁹. Tämä vastaisi noin 10 prosenttia Suomen 4,5 miljardin euron yhteisöverotuotoista vuonna 2015¹⁸⁰.

Arviota voidaan pitää edellä mainituista syistä varovaisena. Tätä näkemystä tukee Verohallinnon vuoden 2011 arvio siirtohinnoitteluun liittyvän aggressiivisen verosuunnittelun Suomelle aiheuttamasta 320 miljoonan vuosittaisesta verovajeesta (ks. s. 16). Arvio perustui tilanteisiin, joissa Verohallinnon tulisi lainojalla oikaista verotusta¹⁸¹, mistä syystä luku ei kuvaa aggressiivista verosuunnittelua kokonaisuudessaan.

179 Oletukseen liittyy useita ongelmia. Ylipäänsä suhdeluvun luotettavuus on kyseenalainen eikä ole varmuutta, soveltuuko se sellaisenaan Suomessa toimiviin yhtiöihin. Suomen lainsäädäntö mahdollistaa kuitenkin verosuunnittelun molemmilla tavoilla, ja julkisuudessa käsitellyt tapaukset osoittavat, että liiketoimintamallien keskittämistä ja siirtohintojen optimointia on hyödynnetty verosuunnittelussa rahoitusjärjestelyiden lisäksi. Kuten todettua, rahoitusjärjestelyihin perustuva aggressiivinen verosuunnittelu on helpompaa havaita. Liiketoimintamallien sijoittamiseen perustuvan verosuunnittelun on kuitenkin havaittu yleistyneen. Näistä syistä suhdeluvun käyttämistä voidaan pitää perusteltuna. Ks. esim. Finér L., 2013, Siirtohinnoittelun järjestäminen ja suunnittelu suomalaisissa yrityksissä, Verotus 5/2013; Finér L., Ylönen M., 2012, H&M veti verot kotiin, saatavilla osoitteessa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185>

180 Verohallinto, 2016, Verohallinnon tilastoja: Yhteisöasiakkaiden tuloverot, veronpalautukset, jäännösverot ja veronsaajien osuudet alueittain verovuonna 2015, saatavilla osoitteessa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Tieto_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Verohallinnon_tilastoja_Yhteisöasiakkaid\(41064\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tieto_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Verohallinnon_tilastoja_Yhteisöasiakkaid(41064))

181 Siirtohinnoittelun riskianalyyssissä ei voida suoraan tunnistaa tilanteita, joissa Verohallinnon tulisi puuttua siirtohinnoitteluun, sillä näiden tapausten havaitseminen edellyttää tarkempaa tutkimista esimerkiksi verotarkastuksella. Sen sijaan riskianalyyssissä havainnoidaan riskitapauksia, joita on syytä tutkia tarkemmin sen selvittämiseksi, onko siirtohinnoittelun oikaiseminen aiheellista. Kaikkia riskitapauksia ei ole mahdollista tarkastaa, koska verotarkastukset ovat kestävätkä kauan. Ks. kansainvälisen verovalvonnan menetelmistä Finér L., 2012, Siirtohinnoittelu suomalaisessa käytännössä, s. 69–73, saatavilla osoitteessa: [### 3.4 ULKOMAISTEN MAAKOHTAISTEN ARVIoidEN JA OECD:N GLOBAALIARVION SUHTEUTTAMINEN SUOMEEN](http://epub.lib.aalto.fi/fi/ethesis/id/13158; Waal J., 2012, Verohallinnon siirtohinnoitteluhanke – uusi askel kohti tehokkaampaa asiakasohjausta ja verovalvontaa siirtohinnoitteluasioissa, Verotus 1/2012</p></div><div data-bbox=)

Verosuunnittelun vaikutuksia Suomelle voidaan arvioida myös muita maita koskevien arvioiden pohjalta. Ruotsin verohallinto arvioi vuonna 2008, että kansainvälisen verosuunnittelun aiheuttamat veromenetykset ovat 11 prosenttia suhteutettuna maan yhteisöverotuloihin¹⁸². Ruotsin verojärjestelmä ja talous ovat monilta osin Suomen kaltaisia¹⁸³. Jos saman suhdeluvun oletetaan kuvaavan aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamien veromenetysten määrää Suomessa, Suomen verotappioarvio on 500 miljoonaa euroa 4,5 miljardin yhteisöverotuottoon perustuen vuonna 2015.

Yhdysvalloissa, Saksassa ja Isossa-Britanniassa tehdyissä tutkimuksissa verosuunnittelun vaikutukset suhteessa yhteisöverotuloihin on arvioitu huomattavasti suuremmiksi kuin Ruotsissa. Näistä tutkimuksista kuitenkin vain Yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia voidaan pitää luotettavina (ks. sivu 13). Kimberly Clausingin tutkimuksessa aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksiksi arvioitiin 31–45 prosenttia suhteessa Yhdysvaltojen yhteisöverotuottoihin. Näiden prosenttilukujen perusteella arvioidut Suomen aggressiivisen verosuunnittelun veromenetykset olisivat 1 400–2 000 miljoonaa euroa vuoden 2015 yhteisöverotuottoon perustuen. On kuitenkin todennäköistä, että Yhdysvaltain verotappiot ovat suuremmat kuin Suomessa, sillä maassa on huomattavasti korkeampi yhteisöverokanta, mikä lisää yritysten aggressiivisen verosuunnittelun todennäköisyyttä (ks. sivu 14).

Aggressiivisen verosuunnittelun Suomelle aiheuttamat tappiot voidaan laskea myös OECD:n koko maailmaa koskevan arvion pohjalta. Sen mukaan verotappiot ovat 4–10 prosenttia suhteutettuna yhteisöverotuloihin. Näiden prosenttilukujen pohjalta Suomen

182 Myös esimerkiksi OECD suhteuttaa verotappiot yhteisöverotuottoihin.

183 Lainsäädäntö ja verosuunnittelu ovat muuttuneet Suomessa ja Ruotsissa vuoden 2008 jälkeen. Molempien maiden verolainsäädäntöön on lisätty muun muassa korkovähennysrajoitukset. Muutosten vaikutuksia ei ole otettu tässä huomioon.

verotappiot olisivat 180–450 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä luku on kuitenkin ongelmallinen ja todennäköisesti alakanttiin, sillä veroetuja tarjoavien maiden verosuunnittelusta saamat ”ylimääräiset” yhteisöverotulot pienentävät laskelmassa verosuunnittelusta kärsivien maiden veromenetysten määrää.

3.5 TOIMIALAKOHTAISEN LASKELMAN YLEISTÄMINEN KAIKILLE TOIMIALOILLE

Finnwatch tutki maaliskuussa 2016 julkaisussa raportissa *Kaivosverotuksen kehitysmää* kaikkien Suomessa toimivien metallikaivosyritysten rahoitus- ja omistusjärjestelyihin liittyvää verosuunnittelua¹⁸⁴. Raporttia varten analysoitiin kaikkien Suomessa toimivien metallikaivosyritysten tilinpäätökset vuosilta 2011–2014. Kaikki 11 metallikaivosta kuuluivat kansainväliseen konserniin¹⁸⁵. Näistä kolme ulkomaisessa omistuksessa olevaa yritystä oli vältellyt veroja Suomessa. Tilinpäätösten perusteella arvioitiin, että kyseisten yritysten harjoittaman aggressiivisen verosuunnittelun Suomelle aiheuttamat verotappiot ajanjaksolla olivat 49 miljoonaa euroa eli 53 prosenttia suhteutettuna kaikkien kaivosyhtiöiden maksamiin 92 miljoonan euron yhteisöverotuloihin.

Tutkimustuloksen pohjalta voidaan arvioida Suomen aggressiivisessa verosuunnittelussa menettämiä verotuloja laajentamalla tulokset koko yrityskantaan suhteuttamalla veromenetykset yhteisöverotuloihin. Kaikki veroja maksaneet kaivosyhtiöt kuuluivat monikansalliseen konserniin. Muilla toimialoilla toimii myös kansallisia yrityksiä, jotka eivät voi siirtää voittojaan ulkomaille. Tilastokeskuksen Finnwatchille toimittamien tietojen mukaan 59 prosenttia kaikkien Suomessa toimivien yritysten liikevaihdosta kertyi vuonna 2014 monikansallisissa konserneissa¹⁸⁶. Jos

184 Finnwatch, 2016, *Kaivosverotuksen kehitysmää: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa*, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmää.pdf

185 Konserniin kuului vähintään yksi ulkomainen emon tai tytäryhtiö. Talvivaaralla oli Ruotsissa yksi tytäryhtiö, jolla ei kuitenkaan ollut toimintaa.

186 Tilastokeskuksen tilasto ei sisällä alkutuotantoa, rahoitusalaan eikä kiinteitä toimipaikkoja. Vuoden 2015 osalta saatavilla olivat vain ennakkotiedot.

oletetaan, että 59 prosenttia Suomen 4,5 miljardin euron yhteisöverotuloista syntyi vastaavasti monikansallisiin konserneihin kuuluvissa yhtiöissä ja että niiden aggressiivinen verosuunnittelu pienensi Suomen verotuloja 53 prosenttia suhteessa niiden maksamiin yhteisöveroihin, aggressiivisen verosuunnittelun aiheuttamaksi kokonaisverotappioarvioksi muodostuu 1 400 miljoonaa euroa¹⁸⁷.

Arviota voidaan pitää varovaisena siinä mielessä, että kaivosalan yhteisöveromenetyksiä koskevassa tutkimuksessa arvioitiin ainoastaan rahoitusjärjestelyihin liittyvän verosuunnittelun vaikutuksia. Jos oletetaan, että 30 prosenttia kaivosyhtiöiden aggressiivisesta verosuunnittelusta koostuu rahoitusjärjestelyistä (ks. s. 28), verosuunnittelun kokonaisvaikutuksiksi kaikilla aloilla saataisiin 4 700 miljoonaa euroa menetettyjä yhteisöverotuloja. Määrä ylittäisi Suomen yhteisöverotulot vuonna 2015.

3.6 YHTEENVETO SUOMEN VEROMENETYSARVIOISTA

Edellä on pyritty hahmottamaan eri aineistojen ja niistä eri menetelmillä tehtyjen arvioiden pohjalta aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia Suomelle. Laskelmat muodostavat hyvin laajan 180–2 000 miljoonan euron haarukan, joka vastaa 4–44 prosenttia Suomen 4,5 miljardin euron yhteisöverotuloista vuonna 2015.

Jos vaihteluvälin pienimmän ja suurimman havainnon jättää huomiotta, muodostuu haarukaksi 430–1 400 miljoonaa euroa, joka on 10–31 prosenttia Suomen 4,5 miljardin yhteisöverotuloista vuonna 2015. Vaihteluvälin alhaisimman havainnon muodostaa OECD:n maailman laajuiseen arvioon (ks. sivu 11) perustuva laskelma, mikä on edellä kuvatuista syistä todennäköisesti liian alhainen. Korkeimman arvion taas muodostaa Yhdysvaltain veromenetyksiin perustuva arvio. Yhdysvaltain veromenetykset ovat todennäköisesti suuremmat sen raskaamman yritysverotuksen vuoksi. Siksi näiden havaintojen huomiotta jättäminen on perusteltua.

187 Kaava: $4\,500\text{ m€} \times 53\% \times 59\% = 1\,400\text{ miljoonaa}$

Taulukko 6 – Arviot Suomen verotusmenetyksistä

Arvion pohjana käytetty aineisto	Aineiston lähde	Menetelmä	Arvio (miljoonaa €)	Vaikutus suhteessa yhteisöverotuottoihin 2015
julkisuudessa esitetyt tapauskohtaiset arviot	eri media-lähteet, Finnwatch	euromääraisten arvioiden yhteenlaskeminen ja suhteuttaminen vuositasolle	*230<	*5%<
Suomen korkovähennysrajoituksen vaikutusarviot	valtiovarainministeriö	vaikutusten yleistäminen kaikkeen aggressiiviseen verosuunnitteluun	430	10 %
Ruotsin veromenetysarvio verotustietojen perusteella	Skatteverket	vaikutusten suhteuttaminen Suomeen	500	11 %
Yhdysvaltojen veromenetysarvio viranomaistietokannan perusteella	Clausing	vaikutusten suhteuttaminen Suomeen	1 400–2 000	31–45 %
maailmanlaajuinen arvio tilinpäätöstietokannan perusteella	OECD	vaikutusten suhteuttaminen Suomeen	180–450	4–10 %
Suomen kaivostoimialan rahoitusjärjestelyjen vaikutusarvio tilinpäätösten perusteella	Finnwatch, Tilastokeskus	vaikutusten yleistäminen kaikkiin yrityksiin	1 400	31 %

* Vain yksittäisiä yrityksiä koskeva suuntaa-antava vähimmäisarvio¹⁸⁸.

Taulukon luvut hahmottavat aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten mittaluokkaa Suomessa. Lukuihin on suhtauduttava varauksellisesti, sillä laskelmat ja niiden oletukset ovat hyvin karkeita ja perustuvat puutteellisiin tutkimusaineistoihin sekä lukuisiin oletuksiin, kuten aiemmissa luvuissa on kuvattu. Verosuunnittelun vaikutukset vaihtelevat myös vuosittain riippuen muun muassa yritysten kannattavuudesta.

¹⁸⁸ Mediassa esitetyt veromenetysarviot perustuvat lähdeartikkeleissa esitettyihin tietoihin, eikä alkupe räisiä tilinpäätösaineistoja ole erikseen analysoitu tätä tutkimusta varten. Siten laskutapa, jolla arvioon on päädytty, vaihtelee tapausten välillä. Kaikissa tapauksissa ei ole myöskään tehty lainkaan euromääräistä arviota. Kyse on vain yksittäisistä paljastuneista tapauksista. Näistä syistä johtuen annettu arvio on vain suuntaa-antava vähimmäislaskelma, joka ei kata koko yrityskantaa. Ks. luku 3.2.

4. Johtopäätökset

Aggressiivinen verosuunnittelu on maailmanlaajuisesti merkittävä ilmiö, joka aiheuttaa valtioille suoria veromenetyksiä ja haittaa talouden toimintaa yleisesti. Ilmiön mittaluokkaa on tutkittu useilla menetelmillä, joista kaikki sisältävät puutteita. Niiden vuoksi jopa kansainvälisten järjestöjen tekemiä arviolaskelmia voidaan luonnehtia alkeellisiksi. Puutteellisten aineistojen vuoksi mikään menetelmä ei anna täsmällistä ja kattavaa kuvaa aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten mittaluokasta. Vaikutusten arvioiminen on kuitenkin tarpeellista, jotta ongelmaan voidaan puuttua oikein mitoitetuin ja kohdenetuin keinoin.

Aggressiivisen verosuunnittelun Suomelle aiheuttamia veromenetyksiä ei ole aiemmin arvioitu. Aiempien tutkimusten ja eri aineistojen pohjalta arvioimme, että Suomen verotappiot ovat vuosittain varovaisesti arvioiden noin 430–1 400 miljoonaa euroa eli 10–31 prosenttia suhteutettuna Suomen 4,5 miljardin yhteisöverotuottoon vuonna 2015.

Arvio perustuu uskottavimpiin menetelmiin ja kattavimpiin julkisesti saatavilla oleviin aineistoihin. Eri menetelmiin pohjautuvat laskelmat osoittavat saman suuntaisia lukuja. Siitä huolimatta arvioon on syytä suhtautua varauksella. Laskelmat pohjautuvat karkeille oletuksille ja niiden pohjana olevat tutkimukset sisältävät puutteita.

Ongelma on, että verosuunnittelun arvioimista varten ei ole kattavia ja luotettavia tietoaaineistoja, ja siksi aggressiivisen verosuunnittelun vaikutuksia on haarukoitava epäsuorasti. Esimerkiksi maakohtainen veroraportointi kattavasti toteutettuna muuttaisi tilannetta merkittävästi. Tiedot verosuunnittelumekanismista ja niiden käytön laajuudesta antaisi mahdollisuuden puuttua niihin tehokkaasti.

Nykyistenkin tietoaaineistojen pohjalta on silti mahdollista saada nykyistä luotettavampi kuva ilmiön laajuudesta. Esimerkiksi Verohallinnon hallinnoimat salaiset verotustiedot antaisivat pohjan tutkimukselle, jos ne otettaisiin tutkimuskäyttöön.

5. Suositukset

SUOSITUKSET PÄÄTTÄJILLE

- Suuret kansainväliset konsernit tulee velvoittaa julkistamaan keskeiset tilinpäätöstietonsa maakohtaisesti. Siten aggressiivisen verosuunnittelun laajuutta, muotoja ja vaikutuksia voitaisiin tutkia. Tutkimustiedon avulla on mahdollista kehittää aggressiivista verosuunnittelua tehokkaasti torjuvaa lainsäädäntöä.
- Julkinen maakohtainen raportointi tulee toteuttaa siten, että konsernin emoyhtiö raportoi muun muassa henkilöstömäärän ja -kulut, liikevaihdon ja -voiton, maksetut ja kertyneet tuloverot sekä keskeiset rahoitus- ja varallisuustiedot maittain. Vaihtoehtoisesti emoyhtiö voidaan velvoittaa julkistamaan kaikkien konserniyhtiöiden ja niiden kiinteiden toimipaikkojen erillistilinpäätökset maittain. Tällöin julkistettaisiin tilinpäätökset myös maista, joissa niitä ei ole säädetty julkisiksi. Valtion enemmistöomisteisten yhtiöiden tulee olla maakohtaisen raportoinnin edelläkävijöitä ja ne tulee velvoittaa ensivaiheessa raportoimaan julkisesti OECD:n BEPS-hankkeen mukaiset maakohtaiset tiedot.
- Suomen tulee vaikuttaa OECD:n Global Forumin kautta siihen, että kehitysmaiden osallistumista veroviranomaisten väliseen monenkeskiseen automaattiseen tietojenvaihtoon helpotetaan esimerkiksi siirtymäajoin. Kehittyville maille tulee antaa suurten konsernien maakohtaiset tiedot ilman vastavuoroista tietojen vaihtamisvaatimusta siihen saakka, kunnes näiden maiden verohallintojen kapasiteettia tietojen keräämiseen on saatu vahvistettua riittävästi.
- Suomen on painostettava yhdessä muiden valtioiden kanssa veroparatiiseja lisäämään yritystietojen avoimuutta. Veroparatiisien on kerättävä julkisiin rekistereihin yritysten omistaja- ja tilinpäätöstiedot sekä osallistuttava verotuksen läpinäkyvyyttä koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön.
- Suomessa tulee tehdä riippumaton arviointi Suomen verosäätelyn vaikutuksista aggressiiviseen verosuunnitteluun. Vaikutusarvioinnissa tulee myös selvittää, heikentävätkö Suomen verolait ja -sopimukset kehittyvien maiden kykyä kerätä verotuloja.
- Vaikutusarvioinnin tuloksia pitää hyödyntää muun muassa lainvalmistelussa siten, että havaitut puutteet aggressiivisen verosuunnittelun torjumiseksi korjataan.
- Suomen tulee hyödyntää kaikki viranomaisilla oleva tieto aggressiivisen verosuunnittelun vaikutusten arvioinnissa. Esimerkiksi Verohallinto tulee velvoittaa tutkimaan tietojensa pohjalta aggressiivisen verosuunnittelun laajuutta. Tarvittaessa Verohallinnon resursseja ilmiön tutkimisessa on lisättävä.
- Verohallinnon keräämien ja hallinnoimien luottamuksellisten verotustietojen ja tietokantojen käyttö tulee varmistaa myös veropoliittisen tutkimuksen tarpeisiin. Viranomaisten tulisi lisäksi täydentää veroilmoitusten kautta saatuja tietoja luottamuksellisilla yrityskyselyillä aggressiivisen verosuunnittelun tutkimustarkoituksiin.

SUOSITUKSET YRITYKSILLE

- Monikansallisten konsernien tulee vapaaehtoisesti julkistaa konsernirakenteensa ja konserniyhtiöidensä tilinpäätöstiedot, vaikka laki ei tätä kaikkialla edellytä. Tilinpäätöstietojen julkisuus on luonnollinen osa läpinäkyvää yritystoimintaa Euroopassa ja samaan tulee pyrkiä myös muissa maissa toimivien tytäryhtiöiden kohdalla.

Vastuullisella yrityksellä on myös julkinen verostrategia, jossa se määrittelee hyväksyttävän verosuunnittelun rajat ja pidättäytyy aggressiivisesta verosuunnittelusta.

- Vastuullinen yritys antaa tarvittaessa tutkijoille, journalisteille ja kansalaisjärjestöille mahdollisuuden tutustua niiden verosuunnittelumalleihin ja -järjestelyihin.

SUOSITUKSET KANSALAISILLE

- Kansalaisten tulee vaatia yrityksiltä lisää tietoa niiden veronmaksusta ja sen vastuullisuudesta. Kuluttajien kannattaa suosia yrityksiä, jotka ottavat veronmaksun vakavasti vastuukysymyksenä ja joiden ei tiedetä hyödyntävän aggressiivista verosuunnittelua.

- Kansalaisten tulee vaatia päättäjiltä verotuksen läpinäkyvyyttä edistäviä ja aggressiivista verosuunnittelua torjuvia toimia ja sääntelyä.

Lähteet

- Ali-Yrkkö J., Rouvinen P., 2015, Slicing Up Global Value Chains: a Micro View, saatavilla osoitteessa: <http://link.springer.com/article/10.1007/s10842-014-0192-2>
- Bach S., 2013, Has German Business Income Taxation Raised. Too Little Revenue Over the Last Decades?, saatavilla osoitteessa: http://www.diw.de/sixcms/detail.php?id=diw_01.c.421801.de
- Bureau van Dijk, Orbis, <http://www.bvdinfo.com/en-gb/our-products/company-information/international-products/orbis> (viitattu 16.8.2016)
- Citizens for Tax Justice, Fortune 500 Companies Hold a Record \$2.4 Trillion Offshore, http://ctj.org/ctjreports/2016/03/fortune_500_companies_hold_a_record_24_trillion_offshore.php#.V34kUrh95hE (viitattu 7.7.2016)
- Clausing K., 2016, The Effect of Profit Shifting on the Corporate Tax Base in the United States and Beyond, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2685442>
- CNBC, Wall Street likes Trump's repatriation holiday idea, <http://www.cnbc.com/2016/08/02/wall-street-likes-trumps-repatriation-holiday-idea.html> (viitattu 16.8.2016)
- Cobham A., Loretz S., 2014, International Distribution of the Corporate Tax Base: Implications of Different Apportionment Factors under Unitary Taxation, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=2587839>
- Devereux M., Freedman J., Vella J., 2012, The Tax Gap For Corporation Tax, saatavilla osoitteessa: https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Business_Taxation/Docs/Publications/Reports/TaxGap_3_12_12.pdf
- Dharmapala D., 2014, What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empirical Literature, saatavilla osoitteessa <http://ssrn.com/abstract=2373549>
- Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 2012, Tarkastusvaliokunnan mietintö 4/2012 vp, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_4+2012.pdf
- Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 2014, Tarkastusvaliokunnan mietintö 7/2014 vp, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/trvm_7+2014.pdf
- Eduskunta, 2012, Hallituksen esitys 146/2012, saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120146>
- Eduskunta, 2013, Hallituksen esitys 185/2013, saatavilla osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130185>
- Egger P., Eggert W., Winner H., 2010, Saving taxes through foreign plant ownership, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0022199609001573> (viitattu 14.10.2016)
- EU Joint Transfer Pricing Forum, 2015, Statistics on APAs in the EU at the End of 2014, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/company_tax/transfer_pricing/forum/jtpf0092015apastatistics2014.pdf
- Euobserver, Commission - EU must combat €1tn tax dodging, <https://euobserver.com/economic/118450> (viitattu 7.7.2016)
- Euroopan komissio, 2014, A Study on R&D Tax Incentives: Final Report, saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/28-taxud-study_on_rnd_tax_incentives_-_2014.pdf
- Euroopan komissio, 2015, Commission decides selective tax advantages for Fiat in Luxembourg and Starbucks in the Netherlands are illegal under EU state aid rules, saatavilla osoitteessa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5880_en.htm
- Euroopan komissio, 2015, Corporate Income Taxation in the European Union, saatavilla osoitteessa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/swd_2015_121.pdf
- Euroopan komissio, 30.8.2016, Press release, State aid: Ireland gave illegal tax benefits to Apple worth up to €13 billion, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2923_en.htm (viitattu 28.9.2016)
- Euroopan komissio, 2016, State aid: Commission concludes Belgian "Excess Profit" tax scheme illegal; around €700 million to be recovered from 35 multinational companies, saatavilla osoitteessa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-42_en.htm

- Euroopan komissio, 2016, Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_61.pdf
- Euroopan parlamentin tutkimuskeskus, 2015, Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union, saatavilla osoitteessa: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU\(2015\)558773_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/558773/EPRS_STU(2015)558773_EN.pdf)
- Euroopan unionin neuvosto, 2016, Corporate tax avoidance: New rules adopted, saatavilla osoitteessa <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/12-corporate-tax-avoidance/>
- Financial Times, Q&A: What is the double Irish?, <https://www.ft.com/content/f7a2b958-4fc8-11e4-908e-00144feab7de> (viitattu 16.9.2016)
- Finér L., 2013, Siirtohinnoittelun järjestäminen ja suunnittelu suomalaisissa yrityksissä, Verotus 5/2013
- Finér L., 2012, Siirtohinnoittelu suomalaisessa käytännössä, saatavilla osoitteessa: <http://epub.lib.aalto.fi/ethesis/id/13158>
- Finér L., Ylönen M., 2012, H&M veti verot kotiin, saatavilla osoitteessa: <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185>
- Finnwatch, 2013, Ei tietoja, ei tuloja? Outotex, Attendo ja vastuullinen veronmaksu, saatavilla osoitteessa: http://www.finnwatch.org/images/pdf/ei_tietoja_finnwatch.pdf
- Finnwatch, 2016, Finnwatch ry:n asiantuntijalausunto eduskunnalle 3.5.2016, saatavilla osoitteessa: <http://finnwatch.org/images/LausuntoVeronKiertamisenTorjunta.pdf>
- Finnwatch, 2016, Kaivosverotuksen kehitysmaa: Selvitys metallimalmeja louhivien kaivosyhtiöiden veronmaksusta ja verosuunnittelusta Suomessa, saatavilla osoitteessa: http://finnwatch.org/images/kaivosverotuksen_kehitysmaa.pdf
- Fortum, 16.5.2016, Hallinto-oikeus vahvistanut Fortumille myönteisen päätöksen Belgian rahoitusyhtiön verotuksesta, <http://www.fortum.com/fi/media/pages/hallinto-oikeus-vahvistanut-fortumille-myonteisen-paatoksen-belgian-rahoitusyhtion-verotuksesta.aspx> (viitattu 3.10.2016)
- Fortum, 2016, Tilinpäätös 2015, s. 91, saatavilla osoitteessa : http://apps.fortum.fi/gallery2/Fortum_Tilinpaaotos_2015.pdf
- Gravelle J., 2015, Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, saatavilla osoitteessa: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40623.pdf>
- Grubert H., Mutti J., 1991, Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporate Decision Making, saatavilla osoitteessa: <http://www.jstor.org/stable/2109519>
- Heckemeyer J., Overesch M., 2013, Multinationals' profit response to tax differentials: Effect size and shifting channels, saatavilla osoitteessa: <http://econstor.eu/bitstream/10419/78624/1/756742838.pdf>
- Heikkilä A., 2007, Monimutkaiset omistus- ja rahoitusjärjestelyt vaikeuttavat suorien sijoitusten arviointia, saatavilla osoitteessa: http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-02-15_003.html?s=0
- Helsingin sanomat, 17.1.2015, Ikean ja muiden suuryhtiöiden brändien verot valuvat ulkomaille, <http://www.hs.fi/talous/a1421390552722> (viitattu 12.11.2016)
- Helsingin sanomat, 7.12.2012, McDonald`sin bisnes perustuu yhä enemmän tuotemerkeille, <http://www.hs.fi/talous/a1354767915624> (viitattu 12.11.2016)
- Helsingin sanomat, 17.8.2014, Suomen tv-verkosta tuli ulkomaisten sijoittajien rahasampo, <http://www.hs.fi/sunnuntai/a1408086091307> (viitattu 12.11.2016)
- Helsingin sanomat, 18.5.2016, Suuryhtiö GE Healthcare maksaa vain vähän veroja Suomeen – verosuunnittelussa apuna rojalit ja korot, <http://www.hs.fi/talous/a1463461703205> (viitattu 12.11.2016)
- Helsingin sanomat, 31.1.2015, Tavaranhimo paisuttaa varastobisnestä – tuotot virtaavat Luxemburgiin, <http://www.hs.fi/talous/a1305922947885> (viitattu 7.11.2016)

- Hines J., Rice E., 1994, Fiscal Paradise: Foreign Tax Havens and American Business, saatavilla osoitteessa: <http://www.jstor.org/stable/2118431>
- Hirvonen M., Lith P., Walden R., 2010, Suomen kansainvälistyvä harmaa talous, saatavilla osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2010.pdf
- HM Revenue & Customs, 2015, Measuring tax gaps 2015 edition: Methodological annex, saatavilla osoitteessa: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/469973/HMRC-Measuring-tax-gaps-2015-methodological-annex.pdf
- Huizinga H., Laeven L., 2008, International Profit Shifting Within European Multinationals, Journal of Public Economics 92.
- Iltalehti, 4.10.2012, Korkokikkailua napapiirillä, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012100416146392_uu.shtml (viitattu 3.10.2016)
- Iltalehti, 4.10.2012, Minne veroeurot karkasivat?, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012100416088944_uu.shtml (viitattu 3.10.2016)
- Iltalehti, 24.4.2016, Näin Huhtamäen aggressiivinen verosuunnittelu toimii, http://www.iltalehti.fi/talous/2016042421464472_ta.shtml (viitattu 3.10.2016)
- Iltalehti, 3.4.2016, Näin Neste suunnittelee verojaan – Sveitsi on yhtiölle veroparatiisi, http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016040221355709_uu.shtml (3.10.2016)
- IMF, 2014, Spillovers in International Corporate Taxation, saatavilla osoitteessa: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/050914.pdf>
- Internal Revenue Service, Tax Year 2006 Tax Gap Estimate – Summary of Estimation Methods, saatavilla osoitteessa: https://www.irs.gov/pub/newsroom/summary_of_methods_tax_gap_2006.pdf
- Internal Revenue Service, The Tax Gap, <https://www.irs.gov/uac/the-tax-gap> (viitattu 7.7.2016)
- Kauppalehti, 19.9.2016, EU uhkaa McDonaldsia satojen miljoonien eurojen mätkyillä, <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/eu-uhkaa-mcdonaldsia-satojen-miljoonien-eurojen-matkyilla/BKXGtQ8N> (viitattu 12.11.2016)
- Kauppalehti, 13.1.2016, Stockmannille raju paukku verokarhulta - "Perusteetonta", <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/stockmannille-raju-paukku-verokarhulta---perusteetonta/vZu-Zu63x> (viitattu 12.11.2016)
- Keskisuomalainen, 2011, Veronmaksuhalu loppahti, Keskisuomalainen 17.11.2011
- KHO:2016:72. Päätös saatavilla osoitteessa: <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1463565115341.html>
- Kleinbard, E., 2011, Stateless Income, saatavilla osoitteessa: <http://ssrn.com/abstract=1791769>
- Kleinbard E., 2013, Through a Latte, Darkly: Starbucks's Stateless Income Planning, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2264384
- Knuutinen R., 2015, Mitä on ns. aggressiivinen verosuunnittelu? Verotus 1/2015.
- Kosonen K., 2013, Veroparatiisit, verosuunnittelu ja veronkierto, saatavilla osoitteessa: <http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2014/09/Kosonen.pdf>
- Lohse T., Riedel N., 2013, Do Transfer Pricing Laws Limit International Income Shifting? Evidence from European Multinationals, saatavilla osoitteessa: https://fiwi.uni-hohenheim.de/fileadmin/Wn/einrichtungen/fiwi/Mitarbeiter/Paper_2013_09_17.pdf
- Marian O., 2016, The State Administration of International Tax Avoidance, saatavilla osoitteessa: http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Marian_State_Admin_of_Tax_Avoidance_0413.pdf
- Murphy R., 2012, Closing the European Tax Gap, saatavilla osoitteessa: http://www.socialistsanddemocrats.eu/sites/default/files/120229_richard_murphy_eu_tax_gap_en.pdf
- Murphy R., 2008, The Missing Billions The UK Tax Gap, saatavilla osoitteessa: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/documents/1missingbillions.pdf>
- OECD, 1998, Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, saatavilla osoitteessa http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en

- OECD, 2015, Measuring and Monitoring BEPS, saatavilla osoitteessa: <http://www.oecd.org/tax/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report-9789264241343-en.htm>
- OECD, OECD Statistics, <http://stats.oecd.org/> (viitattu 9.6.2016)
- Otusanya J., 2011, The role of multinational companies in tax evasion and tax avoidance: The case of Nigeria, saatavilla osoitteessa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235410001802>
- PwC, Veroneuvonta ja lakipalvelut, <http://www.pwc.fi/fi/veroneuvonta.html> (viitattu 5.7.2016)
- Sikka P., Willmot H., 2010, The dark side of transfer pricing: Its role in tax avoidance and wealth retentiveness, saatavilla osoitteessa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235410000481>
- Skatteverket, 2008, Tax Gap Map for Sweden, saatavilla osoitteessa: http://www.skatteverket.se/download/18.71004e4c133e23bf6db8000109879/Report_2008_1B.pdf
- Skatteverket, 2014, The development of the tax gap in Sweden 2007–12, saatavilla osoitteessa: <https://www.skatteverket.se/download/18.15532c7b1442f256baeae28/1395223863657/The+development+of+the+tax+gap+in+Sweden+2007-12.pdf>
- Skatteverket, Åsa Hagman, sähköposti 10.3.2016
- Talouselämä, 14.12.2012, Hennez&Mauritz veti verot kotiin, <http://www.talouselama.fi/uutiset/hennes-mauritz-veti-verot-kotiin-3356185> (viitattu 3.10.2016)
- Talouselämä, 11.6.2012, Verosuunnittelu lihottaa Stora Enson sellusampoa, <http://www.talouselama.fi/uutiset/verosuunnittelu-lihottaa-stora-enson-sellusampoa-3423588> (viitattu 3.10.2016)
- Talouselämä, 7.2.2014, Verottaja turmeli Nokian Renkaiden tuloksen - "uskomme, että päätös muuttuu", <http://www.talouselama.fi/uutiset/verottaja-turmeli-nokian-renkaiden-tuloksen-uskomme-etta-paatos-muuttuu-3451807> (viitattu 3.10.2016)
- Taloussanommat, 5.2.2016, Elenia maksaa voitoistaan veroja vielä Carunaakin vähemmän, <http://www.taloussanommat.fi/energia/2016/02/05/elenia-maksaa-voitoistaan-veroja-viela-carunaakin-vahemman/20161380/12> (viitattu 3.10.2016)
- Tilastokeskus, Käsitteet ja määritelmät, saatavilla osoitteessa: <http://www.stat.fi/meta/kas/index.html> (viitattu 14.6.2016)
- Tilastokeskus, Maksutase ja ulkomainen varallisuusasema, <http://www.stat.fi/meta/til/mata.html> (viitattu 26.8.2016)
- Ting A., 2014, iTax – Apple’s International Tax Structure and the Double Non-Taxation Issue, saatavilla osoitteessa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2411297
- UNCTAD, 2015, World Investment Report 2015, saatavilla osoitteessa: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf
- Valtioneuvoston hankerekisteri, Veropohjien rapautumista ja voittojen siirtoja ehkäisevien toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointi ja analyysin kehittäminen, <http://valtioneuvosto.fi/hanke?selectedProjectId=17520> (viitattu 7.7.2016)
- Valtion talouden tutkimuskeskus, Kari S., 2015, Corporate tax in an international environment – Problems and possible remedies, saatavilla osoitteessa: https://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/wp62.pdf
- Valtiovarainministeriö, Ilari Valjus, sähköposti 5.2.2016
- Valtiovarainministeriö, 2016, U-jatkokirje eduskunnalle ehdotuksesta neuvoston direktiiviksi sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta, saatavilla osoitteessa: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2016-AK-56756.pdf>
- Verohallinto, Jouni Marjo, sähköposti 2.2.2016
- Verohallinto, 2015, Taskutilasto 2015, saatavilla osoitteessa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Taskutilastot\(13062\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Taskutilastot(13062))
- Verohallinto, Uuden verovajeen arviointimenetelmän ensimmäiset tulokset valmistuneet, saatavilla [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Uutiset/Uuden_verovajeen_arviointimenetelman_ens\(32319\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Uutiset/Uuden_verovajeen_arviointimenetelman_ens(32319)) (viitattu 15.1.2016)
- Verohallinto, Verovajeen määrittely ja kertyminen, saatavilla osoitteessa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tietoa_verotuksesta/Verovajeen_maarittely_ja_kertyminen\(32314\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tietoa_verotuksesta/Verovajeen_maarittely_ja_kertyminen(32314)) (viitattu 15.1.2016)

- Verohallinto, Väliyhteisötulon verotus Suomessa, https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2014/Valiyhteisotulon_verotus_Suomessa (viitattu 29.9.2016)
- Verohallinto, 2016, Verohallinnon tilastoja: Yhteisöasiakkaiden tuloverot, veronpalautukset, jäännösverot ja veronsaajien osuudet alueittain verovuonna 2015, saatavilla osoitteessa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Verohallinnon_tilastoja_Yhteisoasiakkaid\(41064\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tilastoja_ja_tutkimuksia/Verohallinnon_tilastoja_Yhteisoasiakkaid(41064))
- Vicard V., 2015, Profit shifting through transfer pricing: Evidence from French firm level trade data”, saatavilla osoitteessa: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2614864>
- Waal J., 2012, Verohallinnon siirtohinnoitteluhanke – uusi askel kohti tehokkaampaa asiakasohjausta ja verovalvontaa siirtohinnoittelusioissa, Verotus 1/2012
- Weyzig, F. 2014, The Capital Structure of Large Firms and the Use of Dutch Financing Entities, saatavilla osoitteessa: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-5890.2014.12026.x/abstract>
- Yle, 19.5.2016, KHO:n ratkaisut suitsivat kansainvälisten yritysten aggressiivista verosuunnittelua Suomessa – jopa satoja miljoonia menetetty, yle.fi/uutiset/khon_ratkaisut_suitsivat_kansainvalisten_yritysten_aggressiivista_verosuunnittelua_suomessa_jopa_satoja_miljoonia_menetetty/8893243 (viitattu 3.10.2016)
- Yle, 19.5.2016, KHO: Sinebrychoffin omistajalla Carlsbergillä ei ollut oikeutta korkovähennyksiin Suomessa, http://yle.fi/uutiset/kho_sinebrychoffin_omistajalla_carlsbergilla_ei_ollut_oikeutta_korkovahennyksiin_suomessa/8893112 (viitattu 3.10.2016)
- Yle, 22.1.2013, Mainosjakelusta 1,99 euroa tunti - jakelubisnes johtaa veroparatiisiin, http://yle.fi/uutiset/mainosjakelusta_199_euroa_tunti_-_jakelubisnes_johtaa_veroparatiisiin/6462172 (viitattu 3.10.2016)
- Yle, 13.4.2015, Terveystalon korkoja sittenkin Luxemburgiin, <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/04/13/terveystalon-korkoja-sittenkin-luxemburgiin> (viitattu 3.10.2016)
- Yle, 31.1.2016, Yhtiö teki 50 miljoonan euron voitot sähkönsiirrosta Suomessa – verot lähes olemattomat, http://yle.fi/uutiset/yhtio_teki_50_miljoonan_euron_voitot_sahkon-siirrosta_suomessa_verot_lahes_olemattomat/8638094 (viitattu 3.10.2016)
- Ylönen M., Laine M., 2015, For logistical reasons only? A case study of tax planning and corporate social responsibility reporting, saatavilla osoitteessa: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1045235414001270>
- Ylönen M., Finér L., 2016, Metal Ores in Tax-Driven Wealth Chains: A Case Study of Tax Planning in the Finnish Mining Sector, saatavilla osoitteessa: <http://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Fin%C3%A9rYl%C3%B6nen-Metal-Ores-in-Tax-Driven-Wealth-Chains-London-workshop-2016.pdf>
- Zucman G., 2014, Taxing across Borders: Tracking Personal Wealth and Corporate Profits, saatavilla osoitteessa: <http://gabriel-zucman.eu/files/Zucman2014JEP.pdf>

Finnwatch ry
Malminrinne 1B, 2.krs
00180 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org
[@Finnwatch1](https://www.instagram.com/finnwatch1)